

1. Carpzov, August: De propinquitate, matrimonio adversaria. 1638.
2. Grosse, Henning: De exceptionibus dilatoriis. 1638
3. Grosse, Henning: De re scriptis moratoriis sive induciis quinquennalibus. 1638.
4. Reusner, Franciscus: De litiis demeritione, sive laudatione, ut et Nominatione ductoris. 1638.
5. Wendeler, Michael: De justitia. 1638.
6. Grosse, Henning: De successione testamentaria in feudis, rebus expeditariis et gerada. 1639.
7. Gungelius, Albert: De majestate Romani imperatoris. Tübingen: Von dem Ansehen u. Vorzuge eines Römischen Kayser. 1639.
8. Gungelius, Albert: De eversionibus rerum publicarum. 1639.
9. Krauch, Johannes: De praerogativa jurisdictionis. 1639.
10. Taubman, Christian: De remedio l. si contendat. 28 ff de fidejussoribus.

11. Reumer, Ferencus: De impensis. 1640.
12. Teubmann, Christian: Disputatio I continens
 quaestiones forenses ex processu et ordinatione iudic.
 vulgo Gerichtsordnung... Dr. Johannis Georgii,
 Nacis... et domini sacri... Strumpfas 1640.
13. Wacker, Christophor: De singularibus persona-
 rum, ex jure publico et privato. 1640.
14. Reumer, Ferencus: De dilatione moratoria. 1640.
15. Wacker, Christophor: De tutelis. 1641.
16. Reumer, Ferencus: De facto. 1642. 2 Exempl.
17. Reumer, Ferencus: De hospitacione militari,
 vulgo Einquartierung. 1643.
18. Reumer, Ferencus: De praemiis et pennis
 quaedam exhibitae auctoritate. 1643.
19. Reumer, Ferencus: Exercitulis legali ad Tit. 6
 pr. § 1 et § 2 Inst. Justiniani Imp. de actionibus
 personarum et realibus. 1643.
20. Wacker, Christophor: De jure singulari. 1643.

21. Reuter, *Fernicus*: De mutuo et amore. 1644.
22. Struch, *Augustinus*: De locutione et conductura.
1644.
23. Suerus, *Gottfried*: De deposito et sequestro. 1644.
24. Suerus, *Gottfried*: Theoria juridica contractuum realium nominatorum. 1644.
25. Suerus, *Gottfried*: De jure non scripto. 1644.
26. Suerus, *Gottfried*: Theses Justinianae. ... *Thesa. Inst. Imperialium velitationibus* XXX. excursus. 1644.
27. ^{Christian} *Taubman, Johann*: Disputatio III continens quaestiones forenses, ex processu et ordinatione *Judic. vulgo Gerichtsordnung*. *Johanni Georgii, Ducis et Elect. Sax. Desumptio*. 1644.
28. ^{Christian} *Taubman, Johann*: Disputatio V. continens quaestiones forenses ex processu et ordinatione *Judic. vulgo Gerichtsordnung*. ... *Johanni Georgii, Ducis et Elect. Sax. Desumptio*. 1644.
29. *Taubman, Christian*: Disputatio II continens quaestiones forenses ex processu et ordinatione *Judic. vulgo Gerichtsordnung*. ... *Johanni Georgii, Ducis et Elect. Sax. Desumptio*. 1644.

30. Truhmann, Christian : Disputatio XVIII. De archi-
episcopus ad Tit. 6. 7. 8. 9. 10. 11. et 12. lib. 10. Frontis.

CUM DEO
EXERCITATIO

Historico-Politico-Juridica
Ex Enchirid. Pompon. in l. 2. ff.

De

ORIGINE JU-
RIS ET OMNIUM MAGI-
STRATUUM ET SUCCESSIONE
PRUDENTIUM DESCRIPTA,

&

*Pro Loco in Amplissimo collegio J Ctorum
obtinendo proposita*

à

CHRISTIANO TAUBMANO J.U.D.
& Profels. Publ.

Respondente

LAURENTIO CHRISTOPH. SOMNITZ,
Nob. Pomer.

*In Auditorio Collegii majoris horis antemeridianis
Ad diem Febr.*

WITTEBERGÆ,

Typis AMBROSII ROTH, Acad. Typogr.
ANNO M D CXXXV.

N. v. M. 980
Sept. 1735
Lom. 980
v. n. l.

M

1635

10

22

6

Generoso atq; Strenuo
VIRO

Dn WOLFFGANGO DIE-
TERICO à Westregeln/Hæreditario in
Mölan & Rotsch/&c. Avunculo meo sin-
gulari amore & observantia
prosequendo,

*Hocce exercitium Acade-
micum.*

D. D.

Laurentius Christoph.
Somnitz.

FELICITER!

FACTURUS cum Deo (Quem principio veneratus ut *confilia mea Reipub prosperet*) & Autoritate SERENISS. SAX. ELECTORIS Juris Civilis Rom. interpretationem; necessarium existimavi, prius cum Gajo & Pomponio ipsius originem civilem & progressum; Omniumq; Magistratum, qui *ϑύλακες*, imò viva lex sunt, & jura sustinent; Ac *successione Prudentium*, penes quos interpretandi juris potestas semper fuit, demonstrare. Nam *cognitis fontibus & initiis, facilius & expeditius uniuscujusq; animus ipsam rationem & viam artis potest considerare.*

Tac. 1. Ann. c. 56. L

II. Præsertim cum secundum Ciceronem historia testis temporum sit, lux veritatis, vitæ memoria, magistravitæ, & nuncia vetustatis: & nescire quid ante te actum sit, interpretationem aliam, quam semper puerum esse, non recipiat: ideò veterum Jurorum exemplo, quorum *actio nostra debet esse instructio*, corroboratus, judicantium; Eum qui feliciter in sacrosancto juris studio versari velit, ipsius nosse prius originem; l. 1. ff. de J. & J. publicumq; Juris Professore ante omnia Juris nostri demonstrare oportere incrementum, Corasblcn. 2. Eberlin. de O. J. p. 1. Bach. ad 1. part. ff. p. 81. contra. Fabr.

Cic. 1. de invent. c. 1. in fin.

2. de Orat. p. 109. & 486.

III. Non quia velim verbosos commentarios facere, sed quod in omnibus rebus animadverto: *id perfectum esse quod ex omnibus suis partibus constat.* Et certe *cujusq; rei potissima pars principium est.* Deinde si in foro causas dicentibus nefas, (ut ita dixerim,) videtur esse, nulla præfatione facta, judici rem exponere, quanto magis interpretationem Juris promittentibus inconveniens erit, omissis initiis & origine non repetita atque illotis manibus protinus materiam interpretationis tractare? namque ista præfationes, ni fallor, & libentius nos ad lectionem propo-

Gajus §. 1. vers. non quia

propositæ materiæ perducunt, & cum ibi venerimus eviden-
tiorẽ præstant intellectum.

PARS I.

De origine & progressu Juris Romani.

I. Principis
arbitrium.

IV. Et quidem initio Civitatis Rom: *populus sine lege certâ sine jure certo primum agere instituit*: omniaque manu Regia (id est indefinitis sententiis & regum præceptionibus) gubernabantur §. 1. *hic*. Verisimile tamen est arbitria ejusmodi principum juri æquitatiq; gentium ut plurimum fuisse accommodata. *Eberlin. d. O. J. p. 12. Don. En. l. 2. c. 11. 8. Först. de jurisd. p. 6.*

Cic. 2. off.

Hesiodus
Theog.

V. Et originem Sceptri si repetimus: *Eruenda Justitiæ causa* reperiemus olim bene moratos reges constitutos. *Hac una, reges olim, sunt sine creati*: Dicere jus populus, injustaq; tollere facta. Nam cum premeretur inops multitudo ab iis, qui majores opes habebant, ad unum aliquem confugiebant virtute præstantem, qui defenderet ab injuria tenuiores, & summos cum infimis pari jure æquaret; idq; si ab uno justo bonoque viro consequerentur, erant contenti. Unde Justinus l. 1. *Principio rerum, inquit, gentium nationumq; imperium penes Reges erat, quos ad fastigium hujus majestatis non ambitio popularis; sed spectata inter bonos moderatio provehebat. Populus nullis legibus tenebatur, arbitria principum pro legibus erant.*

VI. Nihil enim est, inquit Cicero, illi principi Deo, qui omnem hunc mundum regit, quod quidem in terris fiat, acceptius, quàm consilia, cæterisque hominum jure sociati, quæ Civitates appellantur. Cum quibus & ipsum Jus cœpit. Unde rectè Justin. in §. 11. *de R. D. & simul Civitates conditæ & magistratus creati & leges scribi cœperunt*. Regere namque & subjici; regi & gubernare, consentaneum esse apparet Naturæ seu divino jure. *Althusf. 1. c. 1. ad fin. Vafq. illust. 1. c. 1. n. 25. c. 21. n. 23 & c.* Idemque ut eleganter inquit Arist. 1. *pol. 3.* inter homines Imperium existere, quod in rebus non viventibus Harmonia. Quod vel ex eo elucefcit, quia hanc imperandi parendiq; diversitatẽ, omnibus in mundi partibus deprehendere licet, ut nec defuerit in

in Occidentalis Indiae priori seculo peruestigatis regionibus.
Acof. hist. ind. 6. c. 11. Vimb. Diss. de Rep. th. 8.

VII. An autem Civitas bono principe melius regatur quam solâ scriptâ lege? Illud probarunt *Paul de Castro & Fulgosius*. Alii; dicentes: Principem melius videre posse, quid pro tempore necesse esset faciendum ex diversitate negotiorum, quam scriptam legem, quæ semper firma maneret. Et *Livius*, melius esse & æquabilius regi per regem, quam solis legibus, concludit. *Don. En. 17. c. 7. l.*

IX. Quam tamen gubernandi rationem periculosam esse Romulus & sequentes Reges cum agnoscerent, *Leges quasdam extriginta curiarum suffragio ad populum tulerunt. Quia Reipub. cura per sententias partium expedienda.* (Quas sine ordine *latus Papyrius* in unum composuit) hic; Eoq; veriorum esse sententiam probârunt, qui Legis Imperium, Regis imperio prævalere statuunt. Illud namque unum & idem in omnibus manere, hoc variis motibus obnoxium esse: Quod pertinet illud *Aristotelis: Ubi lex imperat, ibi Deus & ratio: sed ubi homo, ibi affectus & bel-lua.* Et alterum *Justini: Quia libido Regum pro legibus habebatur, l. 2. p. 14.* eligebatur *Solon vir justitiâ insignis, qui veluti novam civitatem legibus conderet.* Plerumque enim illud *Historici in summa fortuna id æquius quod validius; aut alterum Poetæ observatur: Scetrorum vis tota perit, si pendere justa incipit. Lips. pol. l. 2. 10. Lucan. l. 8. Libent. coll. pol. Ex. 12. q. 1. Casus l. 3. c. 11. Eberlin. de O. I. p. 22. Reinck. de reg. sec. & eccl. 2. ch. 1. c. 1 Vietor de exempt. concl. 6.*

IX. Melior mens Romulo fuit, qui, etiam si manu regiâ & arbitrio omnia ageret, leges tamen non simpliciter promulgavit, sed rogavit, si placerent; legumq; intelligentes viros prudentes, Patricios, qui Aristocratiâ, & Reipub. patres, quorum 100. erant, representabant, delegit; nec curias, in quas *Xenophon. pæd. ibid,* populus unâ cum plebe distributus erat, & Democratiâ exhibebat, sprevit. *Pauca enim aliquis unus videt, unus audit; sed esse debent multi Reges oculi, & multa manus. Lips. pol. l. 3. c. 2. Eberlin de O. J. p. 14.*

X. Præsertim autem in novo imperio clementia famam captandam esse Romulum censuisse ex hoc abundè apparet, quod in ingressu

Liv. l. 8.
Seneca.
Tac. 2. An.
&
12. An.

gressu hujus optimam gubernandi rationem elegerit, nimirum Monarchicam aut non meram, cum ea in Tyrannidem plerumque degeneret, sed cum Aristocratiâ & Democratiâ junctâ, seu mixtam, quam mixturam optimam conservanda Reipub. rationem, Plato esse dicebat. Lind. th. 82. Cor. s. hic p. 27. l. k. Nam firmissimum id imperium, quo obedientes gaudent. Contra autem. Invisa nemo imperia retinuit diu. Princeps igitur amorem apud populares metum apud hostes querat. Nec dominationem & servos, sed rectorem & civem cogitet: Clementiamq; & iustitiam capeat. Lips. pol. l. 2. c. 12. Cat. alex. d. O. l. lib. 1. exc. 6. Pollett. lib. 3. hist. for. Rom. c. 5.

2

XI. Sed etiam sub Regibus multa populo permessa, Leges condere, magistratum creare &c. tamen ea Reges non à se abdicasse, sed cumulativè concessisse volunt. Gent. de jurisd. l. 3. c. 1. & alij, Cum princeps legibus se quibus soluta est, suis se astringere possit. Sic quamvis summi Principes (populari scilicet imperio in unius potestatem iterum converso.) per se soli, nullis patribus adhibitis, leges condere potuerint; antiquissimo tamen Imperii more Imp. leges generales vel ardui quid constituere volentes, id non per se solos, sed cum consilio & auctoritate Senatus fecerunt. Sicuti hodiè Imperator non modò absque præsentia & consilio, sed etiam absque consensu statuum nullos Imperii recessus erigere; vel alia ardua, statumq; ipsum concernentia perficere valet. Et sicuti Justinianus viros illustres senatoresque partem sui corporis agnovit, l. 5. C. ad l. Jul. Maj: ita Cæsar procerum conventum, dum ait: Haben vns mit den Reichsständen gleich als ein Christlich corpus vereiniget und vertragen N. A. anno 1512. in pr. pulchrè Thuanus in præf. lib. 2. hist. Quod tamen nullo modo, ut Bodinus cavillatur, Majestatem Imp. minuit, sed rationi & aliarum gentium moribus optimè congruit. Buxtorff in aur. bull. Diss. th. 6. & 7. Rey. de consil. th. 10. Don. En. l. 17. c. 7. q. Th. Mich. l. de jurisd. th. 111. Arnif. de jur. maj. l. c. 5. n. 20. Sixtin. 1. de regal. c. 5. n. 121. Vietor. de Exempt. imp. concl. 4. & 5. Arum. de jurisd. q. 1.

XII. Adjutoribus enim certè opus: & hoc regis prudentiæ caput censendum, adsumere Prudentes. Neque vitio datum Atlanti

Atlanti, quod Herculem in laboris communionem admiserit: non Agamemnoni, quod Nestorem: nec Æneæ quod Palinurum In maximis negotiis, inquit *Henricus IV. Imp.* ad Elect. Colon. referente *Reuber tom. un. rer. German. p. 195.* maximo- rum opus est consiliis, qui & facultatē habent exterius & volun- tatem interius, ut rei cui benè cupiunt, cōsulere velint & possint. *Nullum enim majus boni imperij instrumentum quàm boni amici.* *Plin. part.*
Non aureum istud sceperum est, quod regnum custodit, sed copia amicorum: ea regibus sceperum verissimum tutissimumq̄. Nam *Xenoph. l. 8.*
qui de suâ unius sententiâ omnia gerit, *superbus* hic iudicandus *Liv. 45.*
magis, quàm sapiens.

XIII. Verè *Superbus*, atque ex hoc invisus. *Invisa autem imperia neminem retinuisse: diu, vel unicum Tarquit. ij Superbi* suf- ficiat exemplum: qui primores patrum regni causa tyrannicè interfecit; conscius malè quærendi regni ab se ipso, adversus se exemplum capi; *Neg, enim ad jus regni quicquam præter vim habebat.* Sed à metu aliquid quisi firmum? *Malus ille diuturni- tatis est magister. Nulla vis imperij tanta est, quæ premente metu possit esse diuturna.* Causa apud Poetam veterem: *Quem mo- ruunt oderunt: quem quiq̄ odit, perijisse expetit; scilicet per gra- dus quosdam, execrantur, infidantur, opprimunt aut ejiciunt.* *Lips. Pol. l. 4. c. 11. Clapm. de arcan. Rerump. l. 5. c. 5. Eberlin ib. pag. 21. Heid. Polit. p. 972.*

XIV. Sic: *Exactūs Regibus* (quia Status in Tyrannidem degenerans diuturnus esse nequit) *lege Tribunitiâ* (à Bruto de abrogando Regum Imperio latâ) *omnes leges hæ, regix domi- nationis odio, exoleverunt:* (exceptis quibusdam ad rem Reipub. pertinentibus. *Car. Sigon. l. 1. de antiq. jur. civ. Rom. c. 5.*) Ut quæ aliâs controversiis in tantâ multitudine non sufficiebant, siqui- dem Reip. magis statum, quàm privatos pleræque respicerent. Leges enim ad præsentem statum conformandæ sunt. Quippe aliæ conveniunt regno, aliæ Aristocratix, aliæ Democratix: *Iterūq̄, capit pop. Rom. incerto magis jure & consuetudine ali. quæ per latam legem; idq̄, propè viginti annis (Bach. p. 85. & Eberl. p. 24. hic LX. plus minus intercessisse opinantur) passus est §. 3. hic: & ib. Ram. Eberlin. p. 22. Tanta scil. rabies oriri solet, ubi su- pra*

Livius.

Cic. Phil. 2.

ib. 2. off.
Sen. 1. de
Clem.

III.

3. Jus incer- tum.

Sen. 1. de
Clem.

pra modum odia creverunt. Aded ut omnes Regiæ leges Legē Tribunitiā abrogatæ fuerint: Populus à Bruto iurejurando adactus, neminem Romæ passuros regnare: Bona regia diripiēda plebi data, ut contacta regiā prædā spem in perpetuum cum his pacis amitteret. Quibus artibus & plebi regnum in visum redditum & Regum memoria perpetuā oblivione sepulta fuit. Nam odium *subditorum* in Regem ejusq; statum, malevolentia est pertinax. Sic in Imperio omnia Wenceslai rescripta & privilegia antiquata. *Mysing. 2. de cons. 19. n. 5. Victor de exempe. concl. 15.* Fuge hoc ergo, aut regnum te fugit, imò sæpè Vita: (Non tamen privatā ex petulantia, sed more majorum.) Quidni enim faciant? *Multa illis manus sunt, tibi una cervix.* Ut, etfi te cingas, stipes munias; *senties multorum odia nullas opes posse resistere: Tam multis enim periculis peteris, quàm multis ipse periculum es.* Igitur: *Qui vult amari, languidā regnet manu.* *Turturret. paral. Ethic. jurid. p. 244. Lips. ib. & Reusner. in symb. Imp. p. 29. Clapmar. de arcan: Rerump. l. 2. c. 10. & 14. Lantius de Leg. Regia. ib. 17. Victor de Exempt. concl. 14.*

Ex dicto Ca-
lig.

Cic. 2. de off.
Sen. ib.

& in Theb.

XV Post Reges itaque exactos, Pop. Rom. rediit ad jus incertum & consuetudinem, hoc est, ad arbitrium magistratus (quia Mutationes Rerumpub. plerumque novos progenerant motus.) Quod cùm Consules nempe duo, Tribuni & alii magistratus ambitiosè uti. & nimiā potestate insolescere inciperent. (Nam qui pote plus urget, sic pisces sæpè minutos Magnus comest, ut aves enecat accipiter.) Et inde populus, tam varii dominatus pertæsus, & quod seditiosos magistratus ferre non possēt, aut ne libidine illi suā ac licentiā pro lege in posterum uterentur; placuit publicā auctoritate Decem (tres Eberlin. p. 28) constitui Viros, per quos peterentur leges à Græcis civitatibus, & civitas fundaretur legibus: Nam in legibus salus civitatis sita. Et jus & æquitas sunt vincula civitatum. Ut corpora nostra sine mente, sic civitas sine lege consistere nequit: Legum verò ministri Magistratus; interpretes iudices sunt. Quas scilicet leges, in tabulas eboreas (Bach. hic p. 85 *aneas* Eberl. ib. p. 28. & Coras. p. 36.) perscriptas pro Rostris composuerunt, ut possent apertius percipi. Nam solere leges & plebiscita, in æs inscribi, & sic promulgari, indicat Tacitus: *Aspiciuntur, inquit, in are publicis*

IV.

LL. XII.

T. bb.

Xviri.

Arist. Rhet.

1. c. 6.

Cic. parad.

ib. 11. An.

77
sanda plebiscitis per fora & templa fixo. Et merito! ut publice
in notescant, legique ab omnibus possint. Quod urbanè ser- *Trim. alt. 4.*
vulus Plautinus in aliam trahit partem, quasi legibus fiat inju- *sc. 3. v. 32.*
ria: *Ea misera*, inquit, *etiam ad parietem sunt fixa clavibus ferreis,*
Vbi malos mores affigi nimio fuerat equius, Don. En. l. 17. 7. l. Cui. l. 3.
Obs. 20. Jo. Steph. de juris d. Jud. l. 1. c. 1. n. 35. Bod. 3. de Rep. 5.

XVI. Reversis hisce ablegatis novus DECENVIRALIS
MAGISTRATUS fuit constitutus; *datumq; est ei jus in eo an-*
no summum: uti leges & corrigerent, si opus esset, & interpretaren-
tur. Neg; provocatio ab eis sicut à reliquis magistratibus fieret.
ib. §. 4. Nam ab omnibus magistratibus, imò ab ipsis etiam
Colis. ad populum erat provocatio. Eamque provocationem
Cicero vocat civitatis patronam & libertatis populi Rom. vindic-
cem. Unde Livius ex eo, quod provocatio sublata erat, colli-
git libertatem sublata. Quam extremam appellationem
mutata demum Repub. Augustus Jure tribunitiæ potestatis
sibi reservavit, ut constat ex Tacito: Iusq; instantibus, inquit, ad
principem provocavit. Hinc princeps dicitur summus Judex,
talis enim est, ad quem postremò appellatur. Plinius: Adeo sum-
mmum quisq; causæ suæ judicem facit, quemcumq; eligit, unde pro-
vocatio appellatur. Quo pertinet illud de Paulo: Hic homo ser-
vati pot. erat nisi provocasset. Hodie tamen etiam in Imperio,
ut testantur Pragmatici, ab omnibus ferè ordinibus ad Came-
ram provocatur; ut apud Gallos ad octo curias majores; apud
Hispanos ad quatuor Curias; apud Venetos ad quadraginta
viros. Vid. Ramus hic & Clapmar. de Arcan. Reramp. lib. 1. c. 19.
Ebevl. c. 5. p. 27. n. 5. Don. En. l. 28. c. 4. Th. Mich. de juris d.
sb. 113. Paurm. de juris d. l. 2. c. 8. n. 114.

XVII. Decemviri itaque prædicti cum summam potesta-
tem haberent, perpetui non erant. Perpetuitas namque illa
& imperiorum diuturnitas atque prorogatio, præcipuè in-
populari Repub. periculosa est. *Libertatis*, inquit Livius, *magna*
austodia est, si magna imperia diuturna esse non sinas, & temporis
modus imponatur, quibus juris non potest. Cujus quidem occul-
ti sophismatis conservandi democratiæ, usus quoque est in

Aristo-

2
Aristocratia, in qua nemini diu summum Imperium, ac præsertim bellicum destinandum est. Ideo nefas apud Romanos, Dictaturam ultra sex menses retinere, teste Pompon. Imò cavendum est, ne quis eundem magistratum bis gerat. Nam omnium maximum periculum est in populari & Optimatum statu, ab ijs, qui vel animi mobilitate novis Imperiis student, vel dominandi libidine ipsi imperium adfectant. Et aliàs natura mortalium, non contentum esse presenti statu; Qui in libertate vivunt, regnum exoptant, qui in regno libertatem. Multi nullo contenti sunt Imperio, nullo Reipub. genere, qui vix, dum hodie unum experti sunt, cras aliud adfectant, quod potest idem evertant; adeo ipsos quidem Judæos non potuit non poenitere recuperatæ libertatis. Contra quos pro Reipub. statu stabiliendo varia reperienda sunt arcana consilia, de quibus Clapmar. de Arcan. Rerump. l. 2. c. 11. § 14.

Ex. 16.

XIX. Cum verò rumor percubisset duabus alijs tabulis adjectis jus Romanum absolutum & plenum fore; ideoq; sequenti anno alias duas ad easdem tabulas adjecerunt, & ita ex accidenti appellatae sunt LEGES DUODECIM TABULARUM. Quas Gellius absolute brevitate fuisse scriptas testatur. Et Cicero: Bibliothecas, inquit, omnium philosophorum, unus mihi videtur XII. tabb. libellus & aurorati pondere & utilitati ubertate superare. Livius appellat omnis publici privatiq; juris fontem. Quarum ferendarum autorem fuisse Decemviris Hermodorum quendam, ex Epheso victorum omnium barathro ob probitatem Exulantem in Italia, quidam retulerunt; quem tanquam, legum patriarum optimum & practicum interpretem adhibuerunt, ejusque auxilio & ope leges 12. tabb. excoluerunt & illustrarunt. Berl. ib. n. 11. Rittersb. p. 3. ad II. 2.

l. 10. c. 2.
l. 1. de orat.
lib. 3.

Cic. 3. Jusc.
p. 613.

XIX. Ita Ars hominibus solet esse portus infortunii & miserie, in quo unicum vitæ collocatum præsidium. Sic Nero Caesar ab Astrologis admonitus, fore aliquando, ut imperio exeret: vocem hanc sibi usurpasse fertur: Artem que via terra alit. Nam ut Stoicis placet, Sapientē in se ipso circumferre bona sua. Sed utrum ita peregrinantes inter Consiliarios adsciscendi? Dionis

Vox

75
vox est: Virtus sujus, non patria estimari ac ponderari debet.
Præsertim in gente ad doctrinam, ad mores & religionem non-
dum exultâ. Sic Imperator Turcarum, quia incultis gentibus
imperat, nihil veretur peregrinos quosvis, modò ad Mahome-
tismum secti possint, vel inter summos Bassas ac Vezieros suos
alligere. Quidni Magistratus, si dominetur genti adhuc incul-
tæ, ex gente cultiori, licet peregrina sit, sibi deligat Consilia-
rios? Meritò itaque decemviri, Leges Græcas cum Romani
primò statim aspectu non satis perciperent, Græcum istum
Jctam Hermodorum advocarunt. Vid. *Lauterb. in prin. Cbriff.*
e. 6. Bodin. l. 3. c. 1. Arnis. pol. c. 15. Antimach. l. 2. tb. 2. Lips. pol. li.
3. c. 4. Reusn. Symb. Imp. p. 19. Haider. pol. 352.

XX. Quia verò læta principia ejus magistratus nimium
luxuriavère, eò citus lapsa res est. Nam Appius se contra jus fas-
que decemvirum creavit, & collegas IX. in suos mores forma-
tos adscivit, illisque fasces insigne Regium præferri jussit: &
tandem ob stuprum violentum virgini Virginiae illatum imper-
rio cum suis abire jussus est; *actuluz, Regibus & Decemviris sola.*
superbia & libido finem. Ita optimorù sæpè animi Dominationis li-
centia abripiatur in pejus. Et ex laudabili principio finis inclinet!

XXI. Decemviris abdicatis cum LL. XII Tabularum mi-
ra ob brevitem & nervositatem esset obscuritas, idque non
tam culpâ decemvirorum, quam incitiâ non assequentium, *commenti-*
ut ait Cecilius apud Gellium: hinc factum, ut necessaria fuerit
Prudentium Interpretatio in scribendo & commentando; &
fori Disputatio in respondendo litigatoribus præsentibus, & re-
scribendo absentibus. Quia tamen illud neque esset lex neque
plebisc. neque Scutum, communi & generali nomine appella-
tum est jus civile *vo. πο. ο. ρ. ο. ι. α. π. ο. λ. α. μ. η. ν. ε. ρ. σ. f. Hac Diss.* Et sic oppo-
nitur juri scripto, apud *Cicer.* cum ait: *Tenenda est omnis anti-*
quitas, exemplorum jus. & neq. legum aut juris civilis Scientia. ne-
gligenda. Vnde Jctus hanc interpretationem *jus commentitium,*
quasi Jctis inventum, excogitatum, aut introductum, appellat
l. 20. ff. de pen. videtur idem jus quoque intelligere Justin in pr.
J. de adquis. per. arrog. ubi aliquod jus esse dicit, quod *consensu*
constat,
B 2

S. V.

Jus civile,
commenti-
tium.
l. 20. c. 1. ff. de
lib. i. de
Orat.

constat, i e. communi prudentum interpretatione receptum.
est. *Lind. ib. 100. & Ram. hic Eberl. c. 6. p. 35.*

XXII. Quæ tamen legum interpretatio non cuius pro-
miscuè, sed prudentibus tantum, id est, usu & experientiâ edoc-
tis permittebatur: quique ut *Cic.* loquitur; *legum consuetudinibus, ejus-*
que privati in civitate uterentur & ad respondendum & ad agen-
dum, & ad cavendum periti essent. Vnde nec publicas Professio-
nes ulli nisi in ordinem ritè advocato committendas esse rectè
Imp. constituit in *l. un. C. de Profess. qui in urb. Const.* Hinc &
qui leges sine privilegio profitentur, 10. auri libris multantur,
& insuper jubentur urbe expelli: & non nisi in urbibus Regijs
jure Academiarum donatis leges profiteri licebat. *Const. omnem*
reipub. 5. 7. de rat. & mezb. jur. doc.

XXIII. Prudentes verò describit hîc Pomponius à fori dis-
putatione, quo ipso innuit non sufficere Theoricam Legum-
scientiam, sed disceptationem fori, id est, praxin requiri. Unde
practica legum digestiva dicitur, quæ leges in Scholis didic-
tæ in succum & sanguinem convertuntur. *Bartolus in l. Emil. de*
minor. Per exercitium namque omne artificium capit in cremen-
tum. Quo respiciens Demades interrogatus, quo præceptore in
litium decisionibus usus esset, respondit Tribunali. *Lind. ib.*
105. Craves. vers. 153. Parthen. litig. l. 2. c. 5. n. 33.

XXIV. Deinde ex hiis legibus eodem tempore ferè Actiones
compositæ sunt, quibus inter se homines disceptarent, & suum quis-
que peteret, *pr. l. de act. & l. 13. ff. quod met. causa.* Quarum æ-
quitas ad eò naturalis est, ut apud omnes gentes fuerint receptæ.
Nam & apud *Moyse* agebant Israelitæ: & *Arbenienses* apud *Are-*
opagum: Et in sua *Repub.* *Plato* constituit judicia privata &
publica: Et ante XII. tab. apud *Romulum* agebant *Romani*:
& constituit illis iudices, rex *Tullus Hostilius*. Ex quo *Ramo hic*
& *Coraf. p. 39. b.* dubium nullum est; quin actiones sint ex jure gen-
tium. per text. *l. 25. in fin. ff. ver. amor.* qui ait: *jure gentium res*
condic. Cui tamen *Seçta Pomponij* planè contrariis hic, quæ com-
positas esse statuit ex XII. tab. legibus, & eo ipso innuit eas
esse jure civili constitutas. Cui eum *Lindemanno hic. ib. 110.*
subscribo. *Vid. Forst. ad Inst. part. ult. D. 1. ib. 2. a.*

XXV. Quam-

3. de orat.

p. 33.

Q.

lib. 12.

5. 71.

6. Legis a-
ctiones.

Ex. 18.

Al. ab Alex.

gen. dier.

l. 3. c. 5.

l. 12. de II.

Malic. h. l. 4.

76.
XXV. Quamvis enim in omnium Gentium judicijs actiones quoque receptæ fuerint, tamen agendi ratio non eadem fuit omnibus, & certas solennesque non habuerunt formulas. Hinc concludunt, *neminem actionibus hisce uti posse, nisi qui iuris Civili capax sit.* Unde deportatos personam in iudicio standi vel per alios agendi non habere verius est. *c. Felicius 5 de pan. in 6. l. 2. C. de bon. præscrip. l. fin ff. de duob. reis.* Quâ ratione etiam hodie imperiali constitutione omnes obligationes patræ & acta proscriptorum irrita sunt. *ord. Cam. p. 2. c. 9. §. 2. Gail. de pac. publ. c. 12. arg. l. 5. §. 1. ff. de publ. jud.*

XXVI. Cùm verò actiones, earumque formulæ à tempore legum 12. tabb. confusæ esse cœpissent; & ingenia caustidicorum in ijs excogitandis & detorquendis nimium lascivirent & luxuriarentur, consultius visum (*Quia non potest verè dici civitas, in qua non certo ordine iudicia sunt constituta*) actiones, ne populus, prout vellet, institueret, certas solennesque esse; & appellatur hæc pars iuris LEGIS ACTIONES, id est, legitima actiones. Et ita eodem penè tempore tria hæc iura nata sunt: Leges XII. tabb. ex his siuere cœpit ius civile: ex iisdem legis actiones compositæ sunt. §. 6. hic. Quæ primis temporibus à Collegio Pontificum peti, postea verò à prætoribus præscribi solitæ sunt l. 15 §. 28. ff. de damn. infest. Et successu temporis observatio earum adeò sancta & religiosa fuit, ut ab eâ per errorem aliove modo discendens causâ caderet. Quare opus erat doctrinâ & usu, & inde hoc studium professi sectatores, dicebantur *formularij*, quos sic appellat Quintilianus: & Cic. vocat *actionum præcones* & *formularum cautores.* Ramus hic. *Don. En. l. 19. c. 1.*

XXVII. Tres itaque fuerunt (LL. scil. Regiis abrogatis) juris partes nempe LL. XII. TABB. & IUS CIVILE; & LEGIS ACTIONES. id est, jus scriptum, interpretatio sive auctoritas prudentum, & Formulæ, hic *vers. Ex ita.* Legum interpretatio fuit penes prudentes §. 4. *sup. b.* & penes eos mansit usque ad Augustum: imò usque ad tempora Hadriani Imp. §. *ult. in f. b. r.* Sed jus formularum interpretandarum & præscribendarum tanquam secretius juris arcanum fuit principio penes

B 3 colle-

l. 2. c. 4.

l. 9.

l. 2. c. 5.

2. de ll.
ante fin.

collegium Pontificum. Omnium, tamen, inquit textus, *Barum*
& interpretandi scientia, & actiones, apud collegium Pontificum e-
runt: ex quibus (scilicet ex octo istis in collegio constitutis, ut
notat Alex. ab Al.) constituebatur, quis quoquo anno praeset pri-
vatus (à quo acturus & diem quo agi liceret, & actionem im-
petrare cogebatur) & ferè populus annis propè centum (Bach. p.
88. 147. Eberl. p. 44. n. 15. 146. cõputant) hac consuetudine usus est.
Quo sensu ait Livius: Jus civile in penetralibus pontificum
repositum. Et Val. Maximus: Jus civile, per multa secula inter
sacra, ceremoniasque Deorum abditum, solisque pontificibus
notum fuisse, asserit. Apud horum igitur collegium non lite-
rarum publicarum solummodò, rerumque gestarum monu-
menta fuerunt, annaliumque custodia; sed sacrorum etiam cu-
ra, & scientia interpretandi, XII. tabb. actionesque & earum
formandarum autoritas, unà cum Fastis habebantur. Eberl. c. 7.
num. 13. Don. En. l. 23. c. 2. x.

X X V. III. Ita omni aetate & apud omnes gentes maxima
Sacerdotum fuit reverentia, ut non sacris peragendis tantum,
sed & litibus decidendis, imò & regna praeficerent. Sic Rex
Anius idemque Sacerdos, *Gregoras l. 2. hist. Rom. p. 191.* Et
Persa ex Magis Reges creabant. Apud *Gallos* Druides Sacer-
dotes jus dicebant. *Germania* Sacerdotes imperabant. *Roma-
ni* à tempore Nomi Pompilii Sacerdotes & Pontifices magno
in honore habuerunt; ab iis annorum, mensium, dierum
tempora exquisierunt, eosque velut oracula consuluerunt;
Unde Cicero refert sententiam Publij, quod nemo possit esse
bonus Pontifex, nisi jus civile cognosset. Et Diogenes Py-
thagoricus tria in legitimo Rege requirit: ut Belli Dux sit, ut
Judex, & Sacerdos; veli secundum alios: Imperare, judicare,
& Deos colere. Sic Augustus Pontificatum Max. deinde Imp-
rio junxit, idemque secuti Princeps, majestati suae & tutelae Ec-
quidni quoad curam & inspectionem? Sic *Imp. Christiana* fide
recepta Ecclesiarum curam mandato divino ad se quoque per-
tinere & plurimum Ecclesiae Christianae interesse, ut idonei, pii,
ac boni Pontificatui proficerentur, cognoverunt. Rempub.
enim non esse in Ecclesia, sed Ecclesiam in repub. dicit *Opiat.*
Milevis.

Milevit. lib. 3. ad Parmen. Lindem. hic. ib. 111. Tholos. l. 47. c. 19.
 Lips. ad. Dialog p. 77. Robert. l. 3. rer. judic. c. 1. Gail. 1. O. 30.
 Fleig. 1. q. 4. n. 57. Victor. de exempti. concl. 3. & 32. Arnif. de jure
 majest. l. 2. c. 5. Cluten. Syllag. rer. quotid. ob. 5. b. Coler. de jure
 imperij Germ. p. 247. Eb. à Westhè de regn. subfid. c. 1. n. 19. M. Siep-
 phan. de jurisd. lib. 3. part. 1. c. 1. n. 7. & c. Heider. pol. p. 440. E-
 berl. hic. p. 44. Gerhard. Loc. Théolog. tom. 6. p. 810. & 832. Ergò
 & Concilia convocandi potestas Imp. tribuenda? Ita asser-
 tum Cranio de Pace Rel. p. 139.

XXIX. Postea cum Appianus Claudius proposuisset, & ad for-
 mam redegerit has actiones, Gn. Flavius scriba ejus subreptum li-
 brum populo tradidit, & ad eò gratum fuit id munus populo, ut tri-
 butum plebis fieret, & Senator & ædilis curulis: hic liber ap-
 pellatus jus civile Flavianum. Sed an Flavius furti ob
 hoc argui possit, dubito? cum non lucrificandi, sed Reipub.
 inserviendi animo secreta hæc panderet. Semp̄ enim offi-
 cio fungitur utilitati hominum consulens & societati: Et commu-
 nis utilitatis derelictio contra naturam est, non solè ratione Nam
 stare omnes debemus. tanquam in orbe aliquo Reipub. quæ cum jam
 versatur, eam deligere pariter debemus, ad quam nos illius utilitas
 salusq; convertèrit. Quæ unicuiq; suprema lex esse debet.

XXX. Ex quo quoque contra istam accuratam glossæ sen-
 tentiam ex facto Flavij hoc axioma deducunt, ratiocinan-
 dum: Ex dolo præmium nonnunquam dari. Minimè! Nam ob fa-
 ctinus suum nec dignum, nec æquum est quenquam præmium
 assequi aut meliorem suam conditionem facere. l. 10. §. 1 ff. so-
 lut. matrimon. & l. 12. §. 1. de furt. Benincas. de priv. pauper. q.
 4. n. 32. Et quod præmiis quibusdã proditores affectos legi-
 mus, non hercule ideo factum est, quod illo honore digni haberen-
 tur, sed ut aliorum sollicitarentur animi. Et Augustus suo illo
 dicterio, productionem amare se, proditores odisse, significare vo-
 luit, his, qui prodicione profuerunt, nihil debere gratiæ: licet
 enim officium quod præstant pro tempore gratum est, ipsi ta-
 men habentur pro malis & foedifragis. Ars quidem hodie ni-
 mis recepta: Conciliare sibi animos hominum & ad usus suos sua-
 lion.

§. VII

2.

Cic. 3. off.

2.

Curt. l. 5.

Cic. 2. off.

2.
Sallust. Jug.

Prov. 3. 32.

Prov. 17.
August.
Ep. 8.

fionibus & dignitatis & doni *adungere*. Sed AN LAUDANDA PRUDENTIA ISTA Machiavell. & fraudes Regni gratiâ susceptæ, quæ tamen *consuetudine jam pro nihilo habentur*? Si considero rectam illam divinamque legem; hæreo & valde sudo. Abnuere illa nobis videtur; & à simplicissimo ac purissimo Deo hoc effatum manavit. *Abominatio Domini est omnis illusor.* Quid obtendis tu politice? Publicum bonum? Ied enim vir sanctus occurrit: & *Mentiri*, inquit, non licet nec pro Dei laude. Tu pro humana aliqua reclusa aut gloria vis? *Vide vide* (ut invertam tibi dictum vetus) *ne dum terram defendis cælum amittas*. Valeant potius, quibus pactum, non est pactum, sed non pactum pactum. Maneat sua versutia Pœnis, calliditas Græcis; antiquis Romanis virtus, ac nostris Germanis suis Candor cum fide, quæ adhuc ipsis restant, intemerata. *J Cuius de jure princ. concl. 81. Lips. pol. l. 4. c. 13. & 14. Schönborn. pol. l. 7. c. 17. Coraf. p. 42. b. Jul. Wilb. Zingreff. in apoph. germ. p. 52.*

XXXI. Quanquam autem Flavius ille arcanam Pontificum artem, eorumque in jure civili custodiendo solertiam, atque adeo versutiam mirabilem, quæ ceteris egregiè imponebant, novo calliditatis commento supplantârit, & deluserit: Neque enim volebant Pontifices, ut Cicero i. de orat. scribit, obtinenda ac semper augenda potentia suæ causâ artem suam divulgari: non tamen videntur defuisse sibi pontificij Jurisconsulti, (quippe ex quorum numero probabile est, præstantissimos & optimos solitos allegi in numerum & collegium Pontificum) sed subinde excogitasse alia, quibus suam apud populum auctoritatem tuerentur, & ut operâ ipsorum cives indigerent necessariò, efficerent. Eoque fortassis non absurdè referri possit, quod mox in nostro §. 7. legitur; *Augescente civitate, quia deerant quædam genera agendi, non post multum temporis spatium Sextus Ælius alias actiones composuit & librum populo dedit, qui appellatur JUS ÆLIANUM.* Nam quamvis populo librum dedisse Ælium referat hic Pomponius; attamen hoc egisse J. C. iterum videntur, ut populus intelligeret, non omnia se à Flavio accepisse, sed adhuc quædam superuisse. Et huc pertinet, quod

Cicero

Cicero pro Murena habet: *Inventus est, inquit, qui confixerit cornicum oculos, & Jurisconsultorum sapientiam compilavit. Itaque irati illi quod sunt veriti, ne promulgata & cognita dierum ratione, lege sine sua opera possit agi, notas quasdam composuerunt, ut omnibus in rebus ipsi interessent.* Itaque hoc tantum commenti sunt, ut tanto magis in admiratione & honore essent; & actiones formam, & certas quoque numero composuerunt, quibus & secundum quas civibus agendum esset; & ne, si rursus forte divulgarentur, intelligi a populo possent, notis perscribi & exprimi eas placuit, ut ita hi porro necessum haberent super ea re perpetuo adire & consulere Jurisperitos. *Ram. hic. p. 150. Bach. ad 1. par. ff. p. 87. Eberl p. 49. Coras. p. 42. b.*

XXXII. Hac igitur speciosa fallacia, libri nempe traditione, ab Aelio iterum fascinatus populus, operis domesticis suis suorumque sustentandorum causam occupatus, facile ICTIS suam reliquit. Sufficit enim populo copiam sibi dari Reipub. a qua tamen abstinet propter negotia privata, quorum homines magis satagunt, quam publicorum; quod ait Tacitus, *magnitudine nimiam communium curarum expertem esse populum, & ibid. privata cuius, simulatio vile decus publicum.* Tali itaque fallacia inescandus & lactandus populus, ut putet se habere id, quod non habet; cui aliis invito aliquid imponere periculosum est. *Clapmar. de arcu. rerumpub. 2. c. 2.3 & 5.*

1. Inst.

XXXIII. Quod experta est Respub. Romana, in qua ob usurpatam a Patribus nimiam potentiam (nonnunquam enim de civibus est, non omnia Aristocraticè agere) plebs in discordiam cum patribus pervenit, & ternis vicibus secessit, sibi que jura constituit, quæ Plebiscita vocantur. *Primò* in montem sacrum propter nexos creditoribus ob æs alienum. *Secundò* in Aventinum propter decem virorum tyrannidem & crudelitatem, ubi Horatia lex plebiscitis legum vim tribuens, lata fuit; quæ haud dubiè potentia, & ambitione Patriciorum non amplius obtinebat. *Tertiò* in Janiculum propter æs alienum, quâ tertia successione cum plebs revocata esset ab Hortensio Dictatore, quia multa discordia nascebantur de his plebiscitis, pro legibus placuit & ea observari

S. VII.
6. Plebiscita.

C

ri

si LEGE HORTENSIA, cum plebiscita initio non omnes cives Romanos, sed solos plebeios tenebant. Et ita factum est, ut inter plebiscita & legem species constituendi interessent; potestas autem eadē esset § 5. hic. id est, respectu quidem causæ efficientis differentia esset, effectus verò respectu minimè. Nam plebiscita & leges fiebant per rogationem, ut ait Gellius, hoc tamen discrimine; quod plebiscita condebantur sine patrum auctoritate & rogante Tribuno plebis inf §. 13. At verò leges à toto populo, hoc est, ab omnibus ordinibus & rogante Consule. §. 4. g. de J. nat. 1. §. civ. Item plebiscita ferebantur comitijs tributis, ut ait Festus, sed leges ferebantur plerumque comitijs centuriatis, ut probat Gruvius lib. 1. de comit. c. 2. Bach. ad part. 1. ff. p. 36. Clapm. de arcan. Rerump. l. 3. c. 23. Eberlin. p. 52. & 57. Revard. 3. Conject. 7. §. ad. ll. 12. tabb. c. 1. Con. n. r. comm. 13. Gentil. 3. lect. 1. Mercer. 2. opin. 15. Pitb. 2. subsec. 7. Don. En. l. 1. c. 8. D.

XXXIV. Ita verum quod ait Livius: in populari statu eò impendi laborem atque periculum, unde emolumentum atq; bonos speretur. Quare permagni duxerunt populares leges, popularem educationem, liberas accusationes, quæ velut arma fuerunt plebis Rom. adversus Patricios: Magistratus plebeios eosq; Sacrosanctos, qui & populares erant, & præsentem statum amabant; quales fuerunt TRIBUNI PLEBIS, quibus licuit Scitis intercedere, imò postea & in curia subsellia habere. Quod facit illud apud Livium: *Aur plebs non est habenda, aut habendi sunt Tribuni plebis.* Propterea Imperatores occupato Imperio, momentò tribunitiam potestatem usurpârunt, quod erat, ut scribit Tacit. *Summi fastigij vocabulum.* Clapm. ib. l. 3. c. 23. & Bach. ib. p. 37.

XXXV. Ut autem ad sua principia Respub. Rom. tacitè iterum resolveretur; cum apud Senatum vel ab ipso penè civitatis initio totius reipub. cura fuerit, obliquis artibus & lento nisu à Reipub. administratione plebs arcenda atque deterrenda fuit. Primò enim non simpliciter viam Plebi occulendam ad dignitates, quin potius admittendam, esse duxerunt. Quia maximum periculum est ab ipsâ, quæ si

ab

l. 5. c. 20.

J. de

lib. 4.

lib. 3.

3. ann.

7. Senatus
consulta.

ab imperio prorsus remota est, infensissima est presentati Reipub. statui. Itaque ad inescandam plebem, data est plebiscitis vis eadem, quæ legibus, uti & honorum communicatio: Ita tamen ut plebi ob multitudinem postea à comitijs impunè, senatoribus autem minimè abesse liceret. *Quia difficile plebs convenire capit, populuzq; multò difficilius, in tanta turba hominum* §. 9. Et si convenisset, nullum habuisset consilium imperita hæc multitudo prona ad dissensionem. *Multitudo enim est mater seditionis & erroris.* Vnde *neccitas ipsa curam Reipub. ad senatum deduxit: ita cepit Senatus se interponere, & quicquid constituisset, observabatur: idq; jus appellabatur SENATUS CONSULTUM* ib. Melius ergò fuit, totius populi vice consuli paucos, & eos quidem optimos, nempe Senatum; qui ordo primus in urbe fuit, l. *um. C. de equ. dign. lib. 12.* seu consilium, quod representat populum totum *Ram. hic, p. 153. Coraf. p. 47. Eberlin. p. 58. Clapm. p. 55. Job. Sarnoisius in lib. de Scis. Brisson. 2. form. p. 164. p. Gregor. 47. Synt. 25. Don. En. l. 1. c. 8. c. Hortled. Disp. de ratione leg. pub. rb. 4.*

XXXVI. Ex quo videre licet, operam dandam in Aristocratiâ Viris principibus, ne aut facillè cedant plebi, aut omnia negando ad extremam necessitatem ipsam adducant. Nam ea est natura plebis, ut tantùm rationem sui haberi velit, quàm impetratâ reliqua transmittit; præsertim autem onera Magistratib; adjuncta plebem à Reipub. administratione abstertere solèt. Deinde sicuti à jure suo discesserint, Rempub. instar Chemicorum ut resolvant, qualis apud Florentinos teste Machiavello, est quinquennalis Reipub. reintegratio. Idq; in Italiæ urbibus fecit *Fridericus Imp. de quo Guntherus: Sed veterum leges, edictaque regis, longo Justitio suppressa silent, quæ Carolus olim. Quæ noster vulgavit Orbo, vestigia Juris paucâ sui Italiæ agnoscit fiscus in oris.* Consultite in medium, quas me, vel ferre recentes, Fel senium passas leges renovare velitis. Hæc enim est natura Rerumpub. ut facillè ultrò aliquid attrahant, sive ex progressu temporis, sive ex incuriâ atque negligentia eorum, qui Rempub. administrant: quod si serpat ulterius, neq; abscindatur, facile informam

79
§ IX.

Chryf. in
Matth.
Hom. 1.

lib. 3.

am. formam Respub. mutatur. Nam ut canit Poëta: *Si paulatim summo discessit, vergit adimum.* Et minutulas istas mutationes trahere paulatim ruinam status speciatim notat *Eber. à Weibe Diss. de regn. elect. & succ. Romani* certè, nimis undique libertatem minimis quoque rebus muniendo, modum exceſſerunt, teste *Livio lib. 2.* Adeoque *avidè, ruendo ad libertatem in servitutem delapsi sunt.* Soleant enim ut plurimum, inquit *Machiavell. lib. 5. hist. Florent. in pr.* Regiones mutationibus suis à bene constitutis rationibus ad corruptas, à corruptis vicissim ad bene constitutas migrare. *Henr. Zöllner conclus. 3. de Regis Rom. elect. p. 126.*

§. X.
§. Magistratus edicta.

XXXVII. Eodem quoque tempore & Magistratus jura redderant, & ut scirent cives, quod jus de qua, re quicq; dicturus esset, seque prae munirent; Quia subditi non praecipitandi, sed suaviter monendi. *Coras. hic. EDICTA* proponebant, quae edicta praetorum jus honorarium constituerunt. Honorarium dicitur, quod ab honore praetoris venerat. §. 10. *hic.* Ideo autem hoc in loco *Pomponius* in primis ad officium Praetoris respicit. Quoniam apud Praetorem penè tota erat dicendi juris potestas: ut proinde non sit absurdum, omnia edicta Magistratum, quae jus faciebant, & secundum quae jus dicebatur, referre ad jus praetorium: cum, praesertim appellatio Praetoris in se latius pateat, ut & alios Magistratus, *Ediles, Curules, Censores, imò & Consules* quoque; qui in ius dicebant, nomine hoc complectatur. Praetores enim quicumque magistratus dicti sunt, qui scilicet *Iure & exercitu* praerent. Vel quod ceteris omnibus praerent, ac praeponebantur. Ratio autem, cur hoc jus dicatur, honorarium, traditur in §. 9. *J. de jur. nat. Nov. 24. pr.* Quod ij huic juri auctoritatem dederint, qui honores, hoc est, magistratus gererent. Paulò aliter *Papin. in l. 7. ff. de J. & J. ad honorem praetorum* ita appellatum scribit, & *Pompon. hic.* idè dictum, quia ab honore praetoris venerat; quanquam & ista secundum prius illud explicari possint. Est itaque Speciei vocabulù generis loco positum.

Rittersb. & DD. ad §. 8. J. de Jur. nat. g. & civ.

Eberl. p. 86. & Bach. p. 58. Coras. p. 52. num. 4.
XXXVIII. Quod autem Praetorum officium *Pomponius* eodè cù Senatoribus tempore cepisse esset, largè modo intelligendum

ligendum est. Nam temporis intervallum inter hosce Magistratus interjectum non exiguum esse, ex Historijs liquet. Itaque in hujusmodi, quæ ex principiis Politicis, Ethicis aut Historicis deducenda sunt, auctoritatem sive Pomponij sive Tribonianij, sive cujuscunque tandem, sicubi ejus assertio illis repugnat, contemnendam esse, acriter defendit *Bachov. com. ad ff. part. 1. p. 40.* Interim tamen sicut testium dicta in temporibus variantia non sunt calumniosè interpretanda, sed omni studio concordanda; Ita & hîc procedendum. *Lindem. th. 129.*

XXXIX. Hactenus Romana Respub. quodammodo § XX
experta est Monarchiam sub Regibus, experta est Democrati- 9. Princi-
am & Aristocratia. Sed *Novissimè sicut ad P. AUCIORES JURISPRUM PLACI-*
CONSTITUENDI VIA *transisse ipsis rebus dictantibus videbatur.*
ur: per partes (succedaneas mutationes vel per factiones inter
civitatis principes, qui bella civilia commoverunt) *evenit, ut*
NECESSE ESSET REIPUB. PER UNUM CONSULI, (hoc
est, factum est, ut Principibus Reipub. invadendæ locus datus
sit. *Govean. l. 21. l. 1. variar. c. 24.*) *Nam Senatus non perinde om-*
nes provincias probe gerere poterat. Igitur constituto principe,
datum est ei jus, ut quod constituisset, ratum esset §. II. hic. Vera
autem hujus mutationis causa à Pomponio non modò assigna-
ta, *difficultas scilicet administrandi provincias,* sed & mutua dis-
sidia Senatus populiq; fuerunt, quorum pertaxi, uni quàm
multis parere maluerunt. Cavendæ enim imprimis in ipsorum
statu, tales fuissent seditiones, & per partes secessiones, quæ
componi non poterant, nisi Imperio ad unum devoluto: quod
Tacitus de Augusto refert, eum Reipub. discordijs civilibus sef-
sam nomine Principis sub imperium accepisse. Ita enim in unum
omnem potestatem conferri pacis interfuisse *idem r. am. scribit.*
Et *Hom. Multos imperitare malum est: Rex unicus esto.* Quare
scriptor quidam Gallicus hujusmodi bella civilia ex
Plutarcho, nî fallor, appellat *Dolores,* sive ut Græci vocant
òdivas Reipub. parturientis magnum aliquod regnum. *Lind. hic*
ib. 133. & Clapm. ib. l. 2. c. 14. Quo tamen ipso Monarchicum
statum, sive unius Imperium utroque Reipub. tempore omni-

bus potiore & potentiore & durabiliore esse ostendunt. Lips. pol. l. 2. c. 2. Ropr. ad Ram. p. 157. Clapm. p. 63. Heider. polit. p. 817. Bodin. l. 6. de Repub. c. 2.

Sen. conf. ad Helv. 3. Ann.

XL. Ex quibus tamen omnibus, qui in Regno aut Repub. notandum, nihil in hoc mundo esse stabile. Nov. 7. Ferri & volvi omnia sursum, deorsum, & nullius rei eodem semper loco stare fortunam. Atque ut Tacit. ait, rebus cunctis inest quidam velut orbis, ut quemadmodum temporum vices, ita & morum verentur. imò & Rerum publicarum, quidni & legum? Ita in civitate Rom aut Jure, id est, lege constituitur, aut est proprium jus civile, quod sine scripto in sola prudentium responsione consistit: aut sunt Legis actiones, quæ formam agendi continent: aut Plebiscitum, quod sine auctoritate Patrum est constitutum: aut est Magistratum Edictum, unde jus honorarium nascitur: aut Sctum, quod solum senatu constituente inducitur sine lege (hoc est, sine rogatione ut Accurs. vel sine plebe, ut Gothofr. & an non hoc indignationis fomes?) Aut est Principalis constitutio, id est, ut quod ipse Princeps constituit pro lege servetur, Rittersh. ad Novell. p. 25. Lips. pol. l. 1. c. 4. & in not. p. 14. Henr. Zöllner. de Regis Rom. El. concl. 1. Sed AN ISTA OMNIA VAGIS STELLIS, aut principiis & nexibus naturalium causarum, aut numeris Platonis vel locorum sitibus adscribenda? Delirant! Nos à causa principe id petimus: id est, DEO, ex quo suspensa sunt omnia, à quo sunt omnes causæ causarum. Ita, ut cum Coras. hic. p. 55. ad textum Pomponij revertar: in Principem Imperij jus transferendi non tanta mihi videtur fuisse necessitas, nisi quod Deus O. M. ineffabili suâ providentiâ sic voluit, ut Quarta constitueretur Monarchia: quæ mansit manebitq; proptitio Deo, quâ diu hic Orbis Pulcrè Terull. ad Scapul. Christus, ait, saluum vult totum Imperium Rom. quousq; seculum stabit, tam diu enim stabit.

PARS

De Magistratum nominibus &
origine.

XLI. Post originem juris & processum cognitum consequens est, ut DE MAGISTRATUM NOMINIBUS ET ORIGINE cognoscamus. Quia, ut exposuimus, per eos, qui juri dicendo præsent, effectus rei, h. e. juris executio, accipitur. Præsertim si secundum leges jus dicatur, ac non precio aut precibus. Parum est enim, jus in civitate esse, nisi sint qui jura regere possunt. Sic Cicero Magistratibus opus esse dixit, quod sine illorum prudentiâ ac diligentiâ civitas stare non possit. Nam magistratus est custos legum, imò animata lex: Qui exequendo robur & effectum dat sententiis. *Isernia ad const. Sicil. p. 154. col. 1. l. 74.* Sed quia sapientissimum esse dicunt eum, cui quod opus sit, ipsi veniat in mentem: proximè accedere illum, qui alterius bene inventis obtemperet. Post hoc dein, de Auctorum successione dicamus: quod constare non potest nisi sit aliquis Jurisperitus, per quem possit quotidie in melius produci. *ib. vers. post.* Juris enim cognitio in assessoribus, *l. 1. ff. de off. ass. & advocato* requiritur. *l. n. C. de adv. div. jud.* ut possint difficiles nodos resolvere, obscuritates illustrare, & jus ipsum casibus quotidie emergentibus ritè & rectè applicare. *Eberlin. p. 95. St. Gen. de jurisd. l. 2. c. 1.*

S. XIII.

3. de H.

Cic. pro
Cluent.

XLII. Quod igitur ad Magistratus attinet, (Romanam enim Rempub. omnes formas gubernationum expertam esse Historiæ evincunt) initio civitatis hujus constat, REGES, omnem potestatem habuisse §. 14. hîc. Nam *Dion. Halicarn.* refert: Romulum conditâ urbe, tres proposuisse populo Romano Rempub. formas; Regiam scilicet, item Paucorum, & Popularem dominationem, eisquæ optionem reliquisse, quam velint eligerent. Populus verò Rom. ita respondit: *Nobis novâ* (referunt se ad Rempub. Trojanam, quæ fuit regia, à quibus Romani originem trahunt. *Först. histor. Rom. l. 1. c. 3.*) reipub. formam non est opus: Sed quam Majores nostri optimam judicârunt,

S. XIV.

1. Reges.
lib. 2. antiq.

cum ab illis acceptam non mutabimus: nec discedemus à pristorum
sententiâ, à quibus magna cum prudentia eam constitutam fuisse cre-
dimus, sed in hac fortunâ acquiescimus. Neq; enim jure de eâ con-
queri possemus, qua nobis sub regibus bona, qua maxima inter ho-
mines habentur, libertatem & imperium in alios dedit: Hæc igitur
est de forma Reipub. nostra sententia. Eberlin. c. 13. p. 100. Co-
ras. p. 58. Tholof. Syn. lib. 6. c. 7. & l. 47. c. 10. n. 14. Forst. de
jurisdic. c. 2. p. 36.

XLIII. Bonum & Regis & Populi Factum! REGIS dum-
scivit, non solum Novum imperium inchoantibus utilem esse cle-
mentie famam: Sed etiam istam esse rationem infatuandi ple-
bem, quoties ij, quibus imperia & dignitates demandantur, ita
se fingunt atque componunt, ut videantur invitè illud agere,
quod agunt. Ex quo duplicem cepit usum. Nam hæc inten-
tatâ quæstione cum aliorum sententias elicit, quod de Tiberio
refert Tacitus, eum ad introspectendas procerum voluntates indu-
xisse dubitationem: tum Plebem magis magisque accendit ad rem,
quam intenderat, efficiendam. Quam artem egregiè calluit
Augustus, de quo Tacit. Eū specie recusantis flagrantissimè cupivisse.
Et de Tiberio Sueton: Tandem, inquit, quasi coactus & qua-
rens miseram & onerosam sibi injungi servitutem, recepit Imperi-
um. Expedi enim aliquando prudentiam politicam astu, hoc
est, solertiâ licitâ & honestâ temperare, simulando, dissimulando.
Regnare namque nescit, qui dissimulare non novit. Fer-
mantanda astu serpentino, candida sive columbina simplicitas.
Prudentis enim regis est aliquando pro re natâ simulare. Rein-
cking. l. 2. cl. 1. c. 4. num. 5. Jus de jure princip. lib. 8. b. P O-
PULI idèd, quod veteris Reipub. forma fuerit tenacissimus,
quippe qua ipsis & libertatem & imperium dederat. Nam licet Re-
gia potestas Romulo esset tributa, tamen Patres tanquam Consi-
liarios sibi adscivit: TRIBUNUM CELERUM, qui Equitibus
(300 illis juvenib; ad majestati & custodiam Regii corporis, for-
tè à celeritate officij, quod Regi subinde præstò essent, Celerib. di-
ctis) præerat, & veluti secundum locum à Regibus obtinebat,
(quo in numero fuit Junius Brutus, qui auctor fuit reges ejicere;)
imò ex quorundâ sententiâ & Quæstores constituit §. 15. h. c. & pr.
inf.

Tacit. c. hist.

1. Ann.

Q.

inf. de off. quæstor. Et plebi maxima ista tria commisit: Magi-
stratus creare, leges sancire, de bello, referente rege, decernere.
Eberl. c. 13. n. 8. & c. Arnif. pol. l. 2. c. 6. n. 62.

XLIV. Sed sit malo vitio, an fato humani generis, ut inimici
magistratum aut principum ferè meliora sint, sed finis inclinet.
Nam peccare paullatim indulgenti à fortuna & pravis magistris
discunt audentq;. Sive etiam Regni ipsius natura hoc fert, ut diu-
rurnitate in superbiam mutant. At male! Imperium enim ijs ar-
tibus facillimè retinetur, quibus initio partum est. Quare cum
Tarquinius Superbus veteres leges sustulit, novas finxit: om-
nia denique pro libidine mutavit. Fortuna quoque ejus cum
moribus immutata fuit. Et tulit, ut Livius inquit, Romana regia
sceleris tragici exemplum, ut tadio regum maturior veniret li-
beritas, ultimumque regnum esset, quod scelere partum foret.
Lipf. l. 2. pol. c. 5. & l. 4. c. 12. Dn. Bernegger in notis ad eum non-
dum editis. Victor. de exempt. imp. concl. 20. Grotius de antiq. reip.
Bat. c. 6. Amirat. disc. in Tacit. l. 20. c. 7. Forst. bist. Rom. l. 7. c. 12.

XLV. Exactis deinde Regibus populus varijs muta-
tionibus semper fluctuavit. Et primò noluerunt sen-
tentiam unius iterum rerum omnium Dominum facere, sed
Duobus viris, Lacedæmoniorum exemplo, regium permittere
principatum, ut pudore inter se à vivendi libidine retraha-
rentur, & sedulò virtutis gloriam appetere: ac utroque ean-
dem imperij vim habente, si unus malus esse maluisset, alter si-
mitem habens potestatem, posset eum coercere. CONSULES
itaq; constituti sunt Duo: pene quos summum jus, uti esset, lege
rogatum est. S. ib. 16. Nam, ut ait Aristoteles, si justum fuit, uni de-
ferri imperium, quia cæteris melior esset, utique duo viri sapi-
entes, & probi, meliores erunt uno. Nec in alio pene diversa à
Regia fuit potestas Consulum, quam quod annua & cum alio
communicata; potestas autem in plures divisa, sit infirmior, &
moderatus se gerit; qui post annum se privatum obnoxium
reddendis rationibus intelligit. Dilixi sunt ab eo, quod plurimum
Reipub. consulere. Hinc illud Varronis: Qui rectè consulat,
consul suat. Qui tamen, ne per omnia regiam potestatem sibi

D

vin-

32
§. XV.
Tac. 15. ann.

l. 2. Inst.

l. 12. Ann.

Salust. Cat.

lib. 3. 5

§. XVI.

2. Consules.

l. 3. pol. c. 12.

Liv. l. 2. in pr.

Cic. 3. de ll.

Isid. l. 9. O. 3. vindicarent, lege lata factum est, ut ab eis provocatio esset, neve possent in caput civis Romani animadvertere injussu populi: solum relictum est illis, ut coercere possent, ut in vincula publica duci juberent. Quamobrem, inquit Cicero, boni consulis est, ferre opem patriæ, succurrere salutem, fortunisque communibus, suam salutem civium salutem posteriore ducere. *Vid. Forst. b. Rom. l. 1. c. 13. & Ram. hic p. 167. Bach. ib. p. 92. & Lindem. ib. 140. Coras. p. 59. Eberl. p. 109. Sc. Gentil. de jurisd. l. 3. c. 1. Wesemb. & Dd. inf. de off. consul. Don. En. l. 2. c. 15. c. c. c. 26. 1. Steph. de jurisd. l. 1. c. 14. n. 25. Vult. J. R. l. 1. c. 13.*

§. XVII. XLVI. Post deinde cum CENSUS jam majori tempore, quo desitus erat censeri populus ob varia bella civilesque dissensiones; agendus esset, & Consules non sufficerent, huic quoque officio CENSORES constituti sunt. §. 17. hic Res saluberrima! ut inde posset æstimari, quantum hominum ad militiam & quantum pecuniarum ad Reipub. usum, idque non visitum ut ante, sed pro habitu pecuniarum, posset in commune redigi: ne se gravioribus, quam ferre possit, bellis implicet. Ita enim comparatum est, ut de facultatibus suis amplius quam in ijs est, sperent homines. §. 7. Qui & ex quibus c. manum. Earumque fiducia majora viribus sæpe aggrediuntur. Nam alere exercitum, inquit *Melaubr. Dom. 9. Trin. p. 481.* non est privatarum facultatum. *πὸ λησίου & μετρίου οὐκ ἔστιν.* Bellum non sustinetur certa mensura facultatum privatarum. Es gehöret immensum quiddam darsi. Bellum ist ein Wodensofding. Es hat den grossen Principibus Romanis oft dran gemangelt. Quis est jam omnium regum qui possit diu alere exercitum? Ut itaque circa tributa æqualitatis commoda haberi possit ratio, CENSUS res saluberrima magno imperio, instituendus est: curandumque ut omnia patrimonij, dignitatis, ætatis; artium, officiorumque discrimina in tabulas referantur; quemadmodum *Servium Tullium* ordinasse accepimus. Sic in dices a pauperibus inclinari poterunt onera. Nihil enim iniquius æqualitate illa, cum non ex censu tributa, sed capitibus indicantur. Integerrimus *Dn. Matth. Bernegger* Amicus parentis instar honorandus

Liv. l. 42.

Flor. l. 6. 3.

Liv. l. 43.

randus in not. ad Sueton Aug. 25. 3. h. & in disp. de odio subdit. Adv.
principem th. 51. Plura de Censorum officio & modo, & præcipue
de disciplina publicâ tanquam firmissima Reipub. columnâ
vid. apud Gôdd. ad l. 111. de V. S. Schönborn. pol. l. 4. c. 26. & l. 7.
c. 6. Lindem. 1b. 142. & Ram. p. 168. Coraf. p. 64. Eberl. p. 127.
Rosin. Antiq. l. 6. c. 8. Don. En. l. 6. c. 7. f. § l. 17. c. 24. f.

XLVIII. Populo deinde aucto, cum crebra oriscentur BELLA,
& quedam aerionem à finitimis inferrentur; quæ cum reliquis acri-
ora esse soleant, metumque de summa rerum communique
libertate incutiant; re exigente, placuit majoris potestatis magi-
stratum constitui; ad quem trepedis in rebus, tanquam ad sacram
anchoram, consilij auxiliique gratiâ, confugere laborans
Reipub. posset; Itaque DICTATORES proditi sunt §. 18. Ita
appellati, vel quia omnes dictis eorum parere oportebat: vel
quia non ut alij magistratus à populo comitijs indictis legeban-
tur, sed ab uno, veluti Consule, dicebantur. A quibus nec provoc-
candi jus fuit. Cujus, ut Livius l. 3. inquit, edictum pro numine
semper observatum, & quibus etiam capita animadversio data
est ib. §. 18. Alij id à Græcis acceptum censent, apud quos civi-
tates & populi aliâs liberi ob ingruentia pericula, quasi rectius
ab uno averti posse credebantur, uni summam quidem sed tem-
poralem, nec sub regis sed alio titulo, potestatem dabant:
quales fuerunt Asymnetæ, Harmostæ, ἀρχοί. Unde dictator
magister populi, id est moderator. Don. En. l. 17. c. 7. m. §. 6.
Camer. bor. subs. cent. 3. c. 61. Bod. 3. de Rep. 3. num. 273. Coraf. p.
70. Eberl. p. 145. Majer. disp. de Jurisd. præm. q.

XLIX. Ceterum illud salutariter in liberâ Reipub. quod
Hunc magistratum, quoniam summam potestatem habebat, non
erat fas ultra sextum mensem retinere §. 18. ib. ne quis freris diu-
turnâ potentiâ Reipub. everteret. Nam eod est hominum
natura proclivis, ut postquam multum temporis in potesta-
te transegerunt, haudquaquam sibi ducant vivendum patrijs
moribus. Et inde Aristoteles ait, maximos magistratus, omni-
nò non dandos, aut si dentur, debere esse modici temporis:
quod plerumque accidit, ut hujusmodi diuturnitatem subse-
quatur

32
§. XVIII.

4. Dictato-
res.

Halic. l. 3. in
fin.

Dion. l. 36.

§. Pol. 8. &
7. 14.

2

quatur Principatus. Ex quo Politicorum filij deducunt: Reipub. magjs conducere temporaneos, quàm perpetuos esse magistratus. Neque enim tam facile magistratus ad maleficia impelluntur, cum brevi tempore, quàm cum diuturno imperio; quippe lascivire solent, ut Plato ait, quæ supra modum elata sunt. *vid. Clapm. de arcan. rerum pub. l. 3. c. 17. Lindem. ib. 147. & Ram bic. p. 169. Cubach. dec. 5. q. 8. Bach. p. 95. Först. hst. R. l. c. 17. Tholof. syn. l. 47. c. 16. Jac. Mart. polit. p. 835.*

§. XIX.

L. Cum igitur in Dictatorem summa planeque regia esset collata autoritas, & institutus Magistratus hic rei gerendæ & seditionis comprimendæ gratiâ; necesse fuit eum munire & firmare præsidio quodam. *Et hi igitur Dictatoribus M. A. G. I. S. T. R. I. E. Q. U. I. T. U. M.* auxilio & adjumento jungebantur, ut si quando abesse, aut graviore morbo laborare dictatorem, contingeret, vices illius gerere magister Eq. & munia obire posset; *Sic quo modo Regibus tribuni Celerum: quod officium ferè vrate erat, quale hodie, Romana in Monarchiam redacta, Præfectorum prætorio §. 19. hic, Magistratus tamen (etsi extraordinarij essent, qui exigentibus id necessitatibus subitis & periculis solebant eligi Bach. p. 95.) habebantur legitimi ib.* Quia moderandæ Reipub. præficiiebantur *l. 57. pr. de V. S.* omnesque ejus dicto audientes esse oportebat. Magistratus autem ij potissimum dicuntur, qui jus habent imperandi *Arist. 4. pol. 15. Först. ib. c. 18. Coras. p. 73. Don. En. d. l. 17. bb.*

§. XX.

§. Tribuni Plebis.

LI. *Usdem temporibus cum plebs à Patribus;* ob nimiam Patritiorum potestatem in Tyrannidem sensim degenerantem, & præcipuè ob creditorum malignitatem corpora debitorum, pro servis detinentium; *secessisset:* atque tandem à Meneno Agrippâ, apologo de ventre à membris derelicto sedata; hæc tamen sub conditione, si scilicet ex suo corpore magistratus crearentur, qui auxilio plebi adversus Majores magistratus essent; deinde si ijdem sacrosancti essent; & tertio si honor ille plebeis solummodò pateret; *TRIBUNOS sibi in monte sacro creavit, qui essent plebeij magistratus. Dicti quod olim in tres partes populus divisus erat; & ex singulis singuli, vel quia tribuum suffragio creaba*

erebantur §. 29. Etenim omnes magistratus parebant Consul-
 li, præter Tribunum plebis: Unde, si quid Senatus, aut alius
 magistratus decrevisset, id non ratum, si tribunus interces-
 sisset. hoc est, si reclamasset aut vetuisset. Sed an fuerit pro-
 priè magistratus & jurisdictione præditus? Plutarchus ambi-
 git & verius imperij solutionem eos habuisse, quam imperium,
 ut, qui in impediendo plurimum possint, in imperando verò
 parum. Bachovius tamen *part. 1. com. ff. p. 97.* magistratus
 ipsos quoque fuisse verius judicat. vid. *Forst. hist. Rom. c. 19.*
Eberl. dist. tempor. p. 163. Consf. p. 73 Lind. tb. 144. 149. Ram.
p. 171. Tholof. synt. l. 47. c. 34. Arnif. de Rep. p. 934.

LII. Item q; ut essent, qui adibus, initio sacris tantum, præ-
 essent, in quibus omnia Scita sua plebs, ut & LL. & ScTa, disferre-
 bat: ut ibi custodirentur, qui ante pro arbitrio Consulum sup-
 primebantur, vitiabanturq; duos ex plebe constituerunt: quæ et-
 iam **ÆDILES** appellari sunt §. 21. Quod facilis ad eos plebi aditu-
 tus esset. *Bach. p. 98. Lindem. tb. 151. Ram. p. 172. Eberl. p. 178.*
Corasf. p. 78.

§ XXI.
 6. Ædiles
 plebis.

LIII. Deinde cum ararium populi auctius esse cepisset: ut 7. Quæsto-
 essent, qui illi præessent, constituti sunt **QUÆSTORES**, qui pecunie res.
 acceptæ & expensæ præessent: *Didit ab eo, quod inquirenda & l. 2. Pol.*
conservanda pecunie causa creati erant §. 22. Hoc verò magi-
 stratu in Repub. maximè opus, cum pecuniæ sint nervi re-
 rum gerendarum. Nec sine causa *Aristoteles* reprehendit Spar-
 tanos, quod commune ararium non haberent. *Consf. p. 79. E-*
berl. p. 182. Tholof. synt. c. 36. n. 5. Brisson select. l. 1. c. 17. Heider.
polite. p. 575. Melanchr. Dom. 21. Trin. p. 463. Wes par. inf. de off. quass.

§. XXII.

LIV. Ut autem securitati civum consultum sit contra im-
 probos, necesse est in quaque Repub. ut delicta præsertim a-
 trociora coerceantur. Et quia, ut diximus, de capite civis Rom.
 injustè populi non erant permittim *Cosf. jus dicere, propterea Quæ-*
STORES PARRICIDII constituebantur à populo. qui capitalibus
rebus præessent §. 23. à quærendo, quod scil. maleficia conquire-
rent, quæ postea TRIVMVI CAPITALES conquirere ceperunt.
 Reipub. namq; interest, ne delicta maneat impunita. *l. 51. ff.*
ad l. Aquil. Quos tamen magistratus non fuisse (ut putat *Cujac.*

§. XXIII.

Obrecht Ramus hinc aliq.) aut criminalem habuisse jurisdictionem; sed tantum inquirendi, & re cognita ad populum referendi, jus ipsis competuisse verosimilius est. Don. En. l. 17. c. 8. Tr. Steph. de jurisd. l. 1. c. 14. n. 45. Brisson. antiq. l. 11. c. 1. Engelbr. diss. de jurisd. tb. 38. p. 161. Muret. de jurisd. p. 141. Suerim. rep. licet. c. 6. 1.

§. XXIV.
8 Decemvir

LV. Sed cum plebs semper Consulum & Senatus potestatem diminueret, laboraret, placuit, leges quog. ferri; qui patres & plebem æquo jure tenerent: *latum est ad populum, uti omnes Magistratus se abdicarent, quo DECENVIRI constituti uno anno.* Hi cum magistratum prorogarent sibi, & cum injuriose tractarent, idque agerent, ut ipsi & factio sua perpetuo Rempub. occupatam retinerent: nimia atque aspera dominatione, eò rem perduxerunt, ut Exercitus à Repub. secederet. Initium fuisse secessionis dicitur Verginius quidam, qui cum animadvertisset Appium Claudium, captum amore virginis omne fas ac nefas miscuisse: & contra jus vindicias filie sue à se abdicasse & secundum eum, qui eam in servitutem ab eo suppositus petierat, dixisse: indignatus, quod vestitissima juris observantia in persona filie sue defecisset, & castitatem filie vitæ quoque ejus preferendam putaret, arrepto cultro de taberna Lanionis filiam interfecit: in hoc scilicet, ut morte virginis contumeliam stupri arceret: ac procius recens à cade madentem, adhuc filie cruore, ad comilitones confugit, qui universi de Algido, ubi tunc belli gerendi causa legiones erant, relictis ducibus pristinis signa in Aventinum transfulerunt, omnisque plebs urbana mox eodem se contulit (populique consensu partim in carcere necati.) Ita rursus Respub. statum suum recepit §. 24. Forst. hist. Rom. l. 1. c. 22. Rittersh. ad 12. tabb. p. 3. Tholos. syntag. l. 47. c. 19.

LVI. Causæ itaque hujus mutationis quatuor hinc indignantur: Prorogationis ambitio, de invadendo imperio suspicio, Injuriosa civium tractatio, & perniciofa libido. Imprimis autem libido ut furor, quem in magna licentia continere difficile est, prorupit, & Appium adeo transversum rapuit (Animo enim

enim per libidinem corrupto nihil honestum inest) ut quasvis artes Tac. II. Ann.
Virginis amore potiundi tentaret. Sed frustra! Malitia namque evertit sedes potentum. Et regna & imperia ob Superbiam, libidines aliaque scelera evertuntur & mutantur. Sic multis aliis urbibus, regnis & imperiis exitio fuerunt libidines. Sic Sodomam igne consumpta. Sic quoque tota tribus Benjamin deleta est, propter stupratam uxorem Levitæ: & innumera exempla. Videant itaque qui illud usque ingeminant: Licet si libet: Först. hist. Rom. l. 1. c. 1. n. 9. & c. 3. n. 4. & de jurisd. p. 82. Coraf. p. 87. Rittersb. ib. p. 193.

LVII. Deinde cum post aliquot annos, quam XII. tabb. lata sunt, & plebs contenderet cum Patribus, de patrum plebisque conubio promiscuo: Et vellet ex suo quoque corpore Consules creari, & Patres recusarent; quod contaminari sanguine in suum patres, confundi que jura gentium prætenderent, & quod nemo plebeius auspicia haberet: (penes quos igitur sunt auspicia more majorum? nempe penes Patres.) Ideo cum Bella varia Romanis undique imminerent, delectusque propterea haberi juberetur, exasperata plebs ob sui contemptum, delectum pati noluit. Cum itaque aut hostibus aut civibus de victoria concedendum esse appareret: Factum est, ut TRIBUNI MILITUM crearentur; partim ex plebe, partim ex patribus consulari potestate, bique constituti sunt vario numero §. 25. Et in hoc solummodo differentia erat, quod iisdem nominibus non appellarentur. Placuit enim patribus, plebi potius Consularem potestatem, quam Consul nomen communicare, ut Zonaras auctor est, ne scilicet honoratum vocabulum à promiscua turba inquinaretur: & quod Consules jure ordinario, hi verò extraordinario Senatui, consulendi jus haberent. Cæterum tandem & in hoc victi Patres, abrogato Tribunorum Militum magistratu, plebi concesserunt, ut alter Consul ex plebe crearetur. §. 26. Eberl. p. 204. Cor. p. 91. Först. c. 24. Batb. p. 103. Majer de jurisd. proam. l. 1. Stad. com. ad Flor. l. c. 36. Govean. l. var. 23.

LVIII. Pro quâ tamen diminutione, ut aliquo pluris patres haberent, & ne in totum æquasse sibi plebem viderentur, placuit duos

§. XXV.
9. Tribuni
militum.

Liv. l. 6.

tom. 2. ann.
p. 28. in fin.
Gell. l. 14. c. 7.

§. XXVI.
10. Ediles
Curules.

duos ex numero patrum confitui: ira facti sunt **ÆDILES CURULES**, qui honos tamen postea concordia causa quoque promiscuus fuit, libero in omnibus Ædiliū Curulium comitijs populi suffragio. *Eberl. p. 207. n. 3. Cumque Consules avocarentur bellis finitimis: neq; esset, qui in civitat: jus reddere posset. Factum est, ut PRÆTOR quoque crearetur; qui URBANUS appellatus est, quod in urbe jus redderet. §. 27. Quasi PRÆTOR, qui nimirum jure præit, & privata judicat, aut judicari jubet. Prætorum tamen numero postea aucto, ne Magistratus alicujus plebs particeps non esset, prætura etiam cum plebeis communicari coepit. *Coras. p. 92. Eberl. p. 211. Först. c. 26. Lind. tb. 162. Matb. Steph. de jurisd. l. 1. c. 14. n. 51. Tholof. l. 47. c. 30. n. 3. Wesenb. & Dd. infr. de offic. Prætor.**

§. XXVII.

§. XXVIII.

*Acons. 3.
Verr.*

2

LIX. Post aliquot deinde annos non sufficiente eo Prætor, quod multa turba etiam peregrinorum in civitatem veniret: creatus est & alius PRÆTOR PEREGRINUS, qui inter peregrinos plerumq; jus dicebat §. 28. Romani enim plurimos civitate donabant, & eos maxime quos bello vicerant, quæ non minimum fuit incrementi tam subiti causa. *Liv. passim. Quin imò Asylum Romulus Romæ constituit, quo peregrinos in urbem, velut tutum perfugium alliceret. SEDAN REIPUB. CONDUCIBILE? Politicorum est disceptatio. Athenienses certè & Spartani tales in civium numerum non asciscebant: Metuendum enim, ne linguas, vestes, mores, leges & vitia peregrina secum afferant, & civibus originariis, cum omnes cupidi sint novitatis, sensim obrudant: Ne seditiones morum dissimilitudine & contentu mutuo concitent: Aut parum fidi sint Reipub. quam non habent patriam: neve cives reliquos exhauriant, opprimant, ejciant. Interim tamen rectissime illud Hannibalis hic nostrum facere possumus: *Qui hostem feriet, is mihi Carthaginensis erit. Heider. pol. 261. Schönb. Pol. l. 1. c. 36. Scip. Amir. Discursus in Tac. l. 11. c. 6. Jac. Martini pol. p. 716. & 815.**

§. XXIX.

12. Decem-
viri stribus
judicandis.

LX. Deinde cum Prætoribus, qui ad jus dicendum creati erant, vacatio à belli administratione non daretur, & esse oblitium multitudinem necessarius magistratus, qui hasta (quod Jurisdic.)

risdictionis insignes) *praefes*, DECEM VIRI *Siliibus iudicandis*
sunt constituti §. 29. qui Prætorum partes eo tempore sustinente,
litibus dijudicandis & singulorum postulari noscendis præ-
stet forent. Cui Centumvirali iudicio an præfuerint prætores;
& de hasta signo plura qui desiderat, consulat *Bach. ad ff. part. 1. p.*
105. Ram. hic p. 180. Eberl. p. 219. Coraf. p. 96. Rapard. pro trib.
c. 20. Don. En. L. 17. c. 22. d. §. c. 24. u. Sib. Siccama. de centum-
vir; jad. l. 1. c. 8. P. Gregor. de Repub. l. 4. c. 5. n. 10. §. Synt. l. 47.
6. 24.

LXI. Eodem tempore & QUATUOR VIRI qui curam viarum
publicarum gererent; eas fulciendo, adornando, substituendo,
quo commode liceret unicuique de populo per eas ire, agere &
commeari. *Vide Haider. Polit. p. 622. Et TRIMUMVIRI MO-*
NETALES. Ari, argenti, Auriflatores (vel ut Muretus leg. pu-
tat A. A. F. F. *Eri, Argento, Auro, flando feriundo scilicet*
præfetti) sub quorum inspectione metalla nummis deservientia
justa bonitate conflarentur. Quia corruptela nummaria an-
nona flagellationem & bonorum, ac pretiorum incertitudi-
nem concitat. Omni namque ætate sub bonis magistratibus
omni verâ intrinsecâ bonitate confiterunt; ijs quippe cor-
ruptis vel imminutis, quæ debebant esse rerum omnium justa
mensura, in deceptiones & fraudes devenire & *boni sceleratis*
præda fieri solent. Sed pecunia per sæpe mutatur in deterius po-
tius quàm in melius, propter quod sequitur magna subditorum
consumptio & in Repub. scandalum & confusio *Ant. Faber tract.*
de var. num. gen. pr. §. Lind. hic ib. 167. Tholos. Synt. l. 47. c. 19. n. 11.

LXII. Sed & TRIMUMVIRI CAPITALÆS, qui carceris cu-
stodiam haberent; in eumque conjiciendi potestatem nocte for-
tè oberrantes. Plautus: *Quid faciam, si nunc tres viri me in car-*
cerem compererint. Ut cum animadverti oporteret, inter-
ventu eorum fieret. §. 30. *Lind. ib. 168. Eberl. p. 234. vid. supr. ib.*
§ 4. Tholos. synt. l. 32. c. 10. n. 5.

LXIII. Et quia Magistratibus vespertinis temporibus in pu-
blicum esse inconveniens erat, & nec tutum satis, quod fieri non
posset, ut multos non timerent ii, quos multi metuerent; aut non

IIXXX
11

§. XXX.
13. Quatuor
viri.
14. Triumvi-
ri Monetales.

Lact. l. 7. c. 15.

15. Triumviri
Capitales.
Amph. a. 1.
sc. 1. v. 3.

§. XXXI.
16. Quinque
viri.

E
satis

CU-
que
iuis
ren-
Fa-
US
OR,
bet.
icu-
ori-
ind.
30.
quod
ff
ple-
ant,
in-
Ro-
rum
Po-
ales
m.
ffe-
ris,
on-
on-
unt;
no-
ms
ursi
rati
ob
Ju-
10-

satis ex ipsorum dignitate QVINQUE VIRI cis & uls Tiberim nocturno tempore constituti sunt, qui possent pro magistratibus fungi §. 31. Hinc quidam colligunt, sententiam noctu latam non valere. Quibus cum *Treutl. Vol. 2. d. 23. ib. 2. g.* accedo.

§. XXXII.

17. Praetores urb. & provinciales.

LXIV. Aucto deinde Imperio totidem PRÆTORES, quot provincie in ditionem venerant, creati sunt, partim qui urbanis rebus, partim qui provincialibus praesent. Ita ut decem & octo Praetores in civitate jus dixerint. §. 33. De quorum origine & potestate vid. *Tholof. synt. l. 47. c. 30. p. 724. Don. En. l. 28. c. 7. 6.*

§. XXXIII.

18. Praefectus Urbis.

LXV. Quae de Magistratibus hactenus dicta sunt, eatenus procedunt, quatenus in *Repub. i. e. urbe Roma*, sunt magistratus. Quoties autem proficiscuntur, unus relinquitur, qui jus dicat, is vocatur PRÆFECTUS URBI §. 33. Ne quis absentibus superioribus magistratibus in urbe tumultus fieret, neve populus per occasionem & licentiam aliquid moliretur: officium itaque ejus praecipuum, urbem custodire, & omnia crimina audire. *Cuj. & Wes. ad tit. ff. & C. de offic. praef. urb. Matib. Steph. de juris dict. l. 1. cap. 14. n. 41. Tholof. ib. l. 47. c. 35. Coraf. p. 107. Eberl. 232.*

19. Praefectus Annonae.

LXVI. Separat nunc ICTUS hic Magistratus ab his, qui extra ordinem jus dicebant *arg. l. 3. S. ult. ff. de off. procons. PRÆFECTUM ANNONAE*, cujus proprium munus fuit ad levandam frumenti inopiam, si quando urgens instaret necessitas, annonam undique coemere & Romae advehendam curare, ac cogere eos, qui frumentum haberent, vendere, quod proprio usui superesset.

20. Praefectus vigilum.

Et PRÆFECTUM VIGILUM, cui urbis excubiae commissa erant, ne vel incendium in ea fieret, vel delinqueretur; quos non Magistratus esse, sed extra ordinem utilitatis causa constitutos, dicit *ib. h. e.* Magistratus eos statutos, ordinarios legitimosque non esse, sed extra morem consuetum, ad tempus solummodo utilitatis causa jam tum creatos fuisse: Sed an Magistratus tamen fuerint? Nos cum *Bach. hic p. 118.* sicut eos, qui extra ordinem jus dixerunt, vix pro magistratibus habitos fuisse agnoscimus; non tamen simpliciter cum *Fabro* negamus. Vid. *Eberl. p. 259. & C. & Coraf. p. 111. Scip. Gentil. de juris d. l. 2. c. 3. Major de juris d. proam. litt. a. & w. & Wes. parat. de praef. vig. Don. En. lib. 17. c. 7. bb. Paurmeiss. de juris d. l. 1. c. 10. n. 3. Matib. Steph.*

57
Steph. de jurisd. l. i. c. 14. n. 72. Quod verò Pompon. illos
Cistiberes dictos, postea Ediles, s̄do creatos fuisse asserit.
Cujacius cum Bach. ib. ita explicat : Cistiberes perfunctos eo
munere, creatos fuisse Ediles, & ita Quinqueviratum cum gra-
dum fuisse ad capessendam aedilitatem, cum v. c. praefecti an-
nonæ & vig. perfuncti eo munere, privati manerent.

LXVII. Ergò ex his omnibus decem Tribuni plebis; Consules §. XXXIV.
duo, decem & octo Praetores; quorum numerum singuli pene Im-
peratores variârunt; Sex Ediles in civitate jura reddebant §. 34.
Omisit nimirum Dictatores, triumviros capitales, monetales,
quaestores parricidii &c. vel quia nec isti fuerunt ordinarii ma-
gistratus: vel potius, quoniam hi non certi & successione perpetui;
partim etiam successu temporis abrogati, nec amplius in usu.
Et in infinitum esset persequi, qui Praetores & Magistratus ab
Imp. deinde vel instituti, & aboliti sint. Nobis sufficiat,
magistratum ordinem ferè usque ad Imp. ex Pompon. ostendisse.
Nā Imp. sic occupârunt magistratus omnes & omnia pro
arbitrio fixerunt & refixerunt, ut vix ullam pristini status for-
mam reliquerint.

PARS III.

De Successione Prudentium & Ictis.

LXVIII. Haecenus de Juris & magistratum velut legis a- §. XXXV.
nimatae origine, variaque mutatione sup. §. 13. Sequitur jam ter-
tia pars de Successione Prudentium & Jureconsultis;
per quos jus in melius productum notando, disputando, inter-
pretando; & inde dicti Juris Auctores & Conditores, quia jus civi-
le fundarunt. inf. §. 30. de quibus strictim quoq; quædã delibanda.

LXIX. Juris scientiam, inquit Pompon. plurimi & maximi Cic. pro Co-
Viri professi sunt: Nimirum existimantes, nihil in civitate tam cin.
diligenter retinendum, quam jus civile, quo sublato nihil cui-
quam exploratum esse potest, quid suum, quid alienum sit: Sed
qui eorum maxima dignationis apud populum Rom. fuerunt, eorum
in presentia mentio habenda est, ut appareat, à quibus & qualibus L.un. C. de
hac jura orta & tradita sunt §. 35. hic. Neque enim, inquit Ar-
cadius, velut ignoti prætereundi sunt: qui virtutis splendore præ offic. lib. 12.
cateris

exteris claruerunt. Tum ne debitis virtutum præmiis ipsi defraudentur *L. ult. C. de statu.* tum etiam, ne desidia & ignavia torpescant posteri, sed magis, ut eorum exemplo ad præclara excitentur facinora. Nihil enim est, quod perinde nos accendat, quam videre nostræ conditionis homines, post exantlatos labores & perperas impatibiles ærumas ad sublimem aliquem honoris gradum ferri. Sed an Iuris præ Medicis talis concedendus? Ego isti Philosophorum Coryphæi sententiæ: *Post iustitiam nihil bonæ valetudine melius esse, nihil operabilius, subscribendum* puto. Per juris enim peritiam principem in civitate locum acquiri tradit. *Facit.* Et Nobilem per jurisperitiam nobiliorem reddi *Spartianus in Did. Juliano* auctor est. Hinc *Plato* Jurisprudentiam Regiam dicebat, quod ad Reges & principes pertineret. *Coras. p. 122. Eberl. p. 266. Bullæus disp. 1. Inst. addit. 4. Heidf. Sphing. Philosoc. 34. Heig part. 2. q. 26. n. 8. Crug. disp. pol. 5. lb. 50.*

De
Arist. l. 1. Eth.
cap. 8.
Lib. 3. Ann.

LXX. *Et quidem ex omnibus, qui scientiam nacti sunt, ante Tiberium Coruncanium publicè professum neminem traditur, cæteri autem ad hunc vel in lærenti jus civile retinere cogitant,* (quod si eâ intentione factum, ne commentationibus crudis defadaretur, laudandum; sin verò ex invidia, culpandum. Quia *rejicienda sapientia uni soli inclusa*) solamq; consultoribus vacabant potius, quàm discere volentibus se præstabant. *ib. Ginf. § 38.* Unde adolescentescens discendi cupidi, applicabant se alicubi magno & excellenti viro, cū quo in foribus, & domū redibant, & respondententi astabant, ac omnia eij dicta considerabant, scripta q; norabant, & ita exemplis & observatione jus dicebant. Ex quo colligitur jurisprudentiæ summā non consistere in theoreticis umbratilibusq; dissertationibus, sed usu & exercitatione practica summari. Ut enim theoria absque praxi sterilis, ita praxis sine theoria inutilis. Unde per Theoriam videre, per practicam sentire & gustare dicimur. Ita *Labeo* operas suas dividebat, & sex menses consultationibus, sex reliquos auditoribus vacabat. *Lind. hic lb. 180. Forst. Hist. Rom. l. 2. c. 9. & supr. §. 23.*

LXXI. Fuit autem in primis peritus, **PUB. PAPIRIUS**, qui leges **S. XXXVI.** Regias in unum contulit, ob id quo jus civile *Papirianum* appellatum sup. in pr. Ab hoc **Appius Claudius**, ejus maximum.

con-

58
consilium in duodecim tabulis scribendis fuit. Post hunc Appius CLAUDIUS ejusdem generis *Centummanus* sive *cacus* appellatus (ergo cæci iudicij præficiendi? ita videtur *Wes. par. de judic. n. 10. Heidero polit. p. 44. Passerat. & Puteano orat. de cacit. p. 433.*) qui scripsit actiones, & R. litteram invenit, (id est usum amphorem istius literæ introduxit, ut vult *Esch. hic p. 119.*) *Först. ibid. l. 2. c. 2. & 3. 5. Trentl. vol. 1. d. 12. 16. 7. c.*

LXXII. Fuit post eos maximæ scientiæ SEMPRONIUS quem populus Rôm. *ov Qv, i. e. Sapienem* appellavit. Idq; à Sapiëntia, quâ pollebat in respondendo. §. 37. Nam *Sapiëntis est, consilium suum explicare de rebus maximis.* Nec quisquam ante hunc, aut post hunc, hoc nomine cognominatus est §. 37. *Först. ib. c. 7.* Quin & apud Græcos hoc nomen ambitiofum nimis vitum fuit. Ideo post septem Sapientes, viri etiam doctissimi non *Sophi*, id est, *Sapiëntis*, sed *Philosophi*, id est, sapientiæ amatoris titulum usurparunt. *Eberl. p. 280.*

LXXIII. Sequitur nunc in hoc §. SCIPIONASICA, qui optimus à Senatu appellatus est: deinde & Corculum. Etenim veteres hominem solertem, acutum & sapientiâ præstantem, Corculum dixerunt. *Corasius hic p. 118.* quamvis *Eberl. p. 281.* nomen illud ad filium ejus transfert. Cui etiam publicè domus data est, quò facilius consuli posset. Nam *Jcti domus, ut. M. Cicero ait,* totius est oraculum civitatis. *ib. Deinde Q. MUTIUS* (*Coras Fabius*) qui ad *Carthaginenses* missus legatus, cum essent duæ ressepe posita, una pacis, altera bellis: arbitrio sibi dato, *urrans* vellet, referret Romam: *urrans, susulit, & ait, Carthaginenses petere debere, urram mallent accipere.* Ita Consilia festinata interdum præferenda tardis. Sunt enim quædam magna cum velocitate decernenda; & rursus sunt quædam eunctanter, & sensim perficienda, in quorum alterutro si pecces, totam Rempub. labefactabis. In omni itaque re ardua, rapienda non querenda consilia; nec verbis aut sententiis diu concertandum, ubi res perurgent, & occasiones præcipiti prorsus cursu fluunt. *Lenc. observ. 61. And. Rey. disc. de consilio 7. Taubm. in Plaut. Epid. act. 3. sc. 3. v. 3. Chokier Pol. l. 3. c. 20.*

LXXIV. Hucusque nemo Jctorum Jus civile docuit: Sed in latenti illud retinere, Consultoribusque potius, quàm E 3 discere

§. XXXVII.
Cic. 2. de orat.

Cic. in Tusc.
quest.

§. XXXVII.

discere volentibus se præstare maluerunt. Post hos igitur fuit T. CORUNCANIUS, qui primus profiteri cepit: cuius tamen scriptum nullum extat. Deinde SEXTUS ÆLIUS, & frater ejus PUBLIUS ÆLIUS & PUBLIUS ATTILIUS, qui primus à populo Sapiens appellatus est, maximam scientiam in proficendo habuerunt. §. 38. Hos sectatus ad aliquid deinde est MARCUS CATO Princeps Porcie familia. ib. De quo memoratur, quod dicere solitus sit, se trium semper pœnituisse: 1. quod mulieri arcanum revelasset. 2. quod mari iter pedestre confecisset: 3. quod diem sine linea duxisset. Idem huic quoque tribuuntur nobilia hæc axiomata: *Litterarum radices amaras esse, fructus verò dulces. Leges civitatum nervos esse: Adversas res domare & docere quid opus sit factis: secundas res latitiâ transversum rapere, à vero consulendo & intelligendo.* Bach. & Lindem. htc. ib. 188. Först. ib. c. 14. & 19. Eberl. p. 289.

§. XXXIX. LXXV. Post hos fuerunt PUBLIUS MUTIUS & BRUTUS, & MANILIUS: qui fundaverunt jus civile §. 39. & scriptis complexi sunt fori disputationes, quæ peculiari nomine dicuntur jus civile §. 5. *supr.* & inde sunt libri responforum, quaestionum, ambiguitatum, sententiarum, tribunalium. Ram. htc. p. 216. Först. ib. c. 21. Eberl. p. 304. Cor. p. 126.

§. XL. LXXVI. Ab his profecti sunt PUBLIUS RUTILIUS RUFUS de quo refert Val. Max. l. 6. Quod cum amici cujusdam iniquæ petitioni resisteret, isq; per summam indignationem dixisset, quid ergò opus est mihi amicitia tuâ, si, quæ rogo, non facis? Respondit; imò quid mihi tuâ, si propter te aliquid inhonestè sim acturus. VERGINIUS: TUBERO ille Stoicus. SEXTUS POMPEIUS; CÆLIUS ANTIPATER; qui plus eloquentiæ, quàm scientiæ juris operam dedit: & LUCIUS CRASSUS. Forst. ib. c. 27. & 31. Eberl. p. 317.

§. XL. LXXVII. Post hos QUINTUS MUTIUS filius Pontifex Max. jus civile primus constituit, i. e. ita delineavit, ut honorem hunc meruisse dici queat. Cujus auditores fuerunt complures; sed præcipua auctoritatis AQUILIUS GALLUS; Qui aded justus fuit, ut naturâ non disciplinâ Jctus videretur, ita petitus ac prudens, ne ex jure civ. non scientiam solum quaesitam sed & bonitatem singula

larem ei innatam esse appareret. Cic. A quo est Lex Aquilia & stipulatio Aquiliana. BALBUS, LUCILIUS, SEXTUS PAPIRIUS, GAJUS JUVENTIUS. Omnes tamen hi à Servio Sulpitio nominantur, alioquin per se eorum scripta non exstant, nec versantur inter manus hominum. Sed Servius libros suos complevit, pro cuius scriptura aipforu quoq; memoria habetur. Quia ingenuū est fateri per quos profeceris; & diverso animi infelicitque ingenii signum æstimatur, deprehendi in furto malle quàm mutuū reddere. Capiant ergo ab hoc exemplum gratitudinis erga præceptores suos plagiarum isti, qui aliorum scripta compilant, & pro suis venditant, imò ipsorum sæpe famam malo carmine lædunt, & in præcessores suos genuinum infigunt dentem. Eberl. p. 321. Coras. p. 137.

LXXVII. Prædicti itaque quatuor ICti hoc nomine immortales redditi sunt, quod SERVIUM SULPITIUM Discipulum habuerint. Quem Cicero diversis in locis velut veri & perfecti politici imaginem depingit. Studium verò virtutis ex eo vel maxime apparuit, quod Q. Muti Scævola admonitionem; Turpe esse, Patrio ac nobili & causas orantis jus in quo versaretur ignorare; ægrè non tulit, sed ea velut contumelia tactus operam dedit iuri civili: & plurimum eos de quibus locuti sumus, audiit §. 43. tandemq; omnes antecessores suos eruditione vicit. Hinc observare licet, neminè posse, quamlibet disertū, juris scientiam nullo magistro percipere. Quod & luculenter Cicero indicat: Sin tibi, inquit, quadam obscuriora videntur, cogitare debes, nullam artem sine literis, sine interprete, & sine aliqua exercitatione percipi posse. Non longè abieris, num jus civile vestrum ex libris cognosci potest: qui quanquam plurimi sunt, Doctorem tamen lumenque desiderant. Nam multum difficultatis res divinæ & humanæ habent. Non cogitate (inquit Melanchibon) vos omnia scire; sicut quidam dixit juvenis Concionator; se judicare illum Theologum non esse, magnificandum, qui interroget alios: Das mag wol etn rechter ved Posoc seyn. Es stehet in Ecclesiastico: Vade ad damum senioris & limen ejus sit attritum tuis pedibus: id est, audias alios, discas. Ομιλία ἔχει τῆς γῆρας. Conversatio sive collatio peperit artes. Falluntur itaque, qui proprio Marte omnia

29
Plinius prof
ad Vesp.

§. XLIII.

Q.

Ad Trebat.

l. 7.

Postill. part.
3. p. 681.

se consequi posse putant. Adeo ut quidam Dd, talibus, publicas
lectiones, Disputationes aliaque exercitia publica non frequen-
tantibus, privilegia Scholaribus ab Impp. tributa, deneganda
esse censeant. Non enim Hierosolymis fuisse, sed Hierosol. bene

Hieron.

Cic. Phil. 8.

*Sen. 1. de
Clem.*

Ib. de ira 1.

*August. ad
Afric. proc.*

*Cypr. de util.
panit.*

August.

Cic. 3. Phil.

S. XLIV.

*L. 1. Serm.
sat. 3.*

2.

vixisse, laudandum esse: Non autem sat bene, Academico scil.
more, vivere, qui publica exercitia negligunt. Quod tamen alii
non ita simpliciter admittendum, aut statim ad illud *ure seca* de-
scendendum, tutioremque; alteram viam docendi & ducendi, esse ju-
dicant. Et rectè! *Ingenia e. nostra ut nobiles & generosi equi melius
facili freno reguntur. Errantem per agros ignorantia via, melius
est ad rectum iter admoveere, quam expellere.* In fidibus si quid dif-
crepat, non abruptis statim, sed paulatim reducitur ad concen-
tum: In disciplina scholastica cur non idem fiat? Et peccata sic com-
pescis, ut sint quos peccasse peniteat? Sin verò omninò non stu-
deant, solus nominis prætextus eos non facit frui privilegij.
arg. l. 9. C. de SS. Eccles. Nicas. ad rubr. pro em. inst. Aut si pror-
sus recalcitrosi: *Puniantur à te, ne tu pro illis puniaris.* Maximè
si turbent aut exemplo noceant: *Melius enim est, ut pereat unus,
quam ut pereat unitas. Et ut membrorum potius aliquod, quam co-
tum corpus intereat.* *Steph. de juvud. l. 3. part. 2. c. 5. Hun. Auth.
bab. c. 1. q. 2. Wegner. ad pro em. inst. tb. 7. g.*

LXXIX. Ab hoc plurimi profecerunt; serè tamen. *bi libros
conscripserunt: Alfenus Varus, Gajus Aulus Ofilius, Ti-
tus Cæsius, Aufidius Tuca, Aufidius Namusa, Flavius
Priscus, Gajus, Attejus, Pacuvius, Labeo Antistius,
Labeonis Antistii pater, Cinna, Publicius, Gellius.* Ex his
*Alfenus Varus Cremonæ oriundus, sutrinam adolescens diu ex-
ercuit: tandem tamen, ut Horatius festivè testatur; relicta sutri-
nâ Romam profectus est. Ut Alfenus Vaser omni Abjecto
instrumento artis clausaq; taberna Sutor erat sapiens operis.*
Ubi à Servio Sulpitio instructus, tantâ jurs civilis cognitione
claruit, ut ad Consulatum evectus, & mortuus publico funere co-
honestatus fuerit. Ita virtuti & diligentia nulla via in via esse so-
let. Et sapienter Politicorum suadet Schola, non tantum ex
Nobilibus sumendo esse, qui ad Reipubl. clavum sedeant. Nam
optima

60
optima est Respub. & felicissima. inquit *Plutarchus*, in qua Magistratus omnia sua refert ad salutem Reipub. nec aspernatur quenquam, qui Reipub. prodesse possit. Etenim nihil denegare debet, nihil clausum esse eruditionis eximia, prudentia ac virtuti. Nec requirendum, è quibus sit is cui dignitas datur, sed quis. E plebe non sunt facti nobiles? Imperatores & reges quot fuere artificu opilonumq; filii? Et alibi *Mendicus utinam sit mihi, vel filius Mendicum & infra, qui mihi volens bene Timore posito posset ex animo loqui.* Itaque videat Princeps, quinam in suo regno sint dignissimi & aptissimi, eosque ad consilia danda adsciscat. *Rey. de consil. q. 6. Alb. pol. c. 21. Marian. l. 3. c. 15. de regis instit. Eberl. p. 138. Ram. p. 218. Rev. atq; Integerrimus Vir Dn. D. Jacob. Marsini in Polit. p. 324.*

LXXX. Fuit eodem tempore & TREBATIUS & AULUS CASCELIUS & Q. MUTIUS; ex his Trebatius peritor Castelio: Castelius Trebatio eloquentior fuisse dicitur, O filius utroq; doctior. Trebatius fuit quastorius; nec ultra proficere voluit, cum illi etiam Augustus consula offerret tum. O insignè hominis virtutè & constantiam, nullis oblitterandam seculis: quæ fastuosos magistratum titulos ultrò etiam delatos & oblatos contempsit, respuit, & recusavit: Quippe qui optimè sciret, nihil esse durabilius, quam quod nec excessu superbiret, nec defectu infordeceret. Ille enim beatus est, qui cupiditati terminos ponit. Qui verò nimios optat honores, & nimias poscit opes, is sibi excelsa turris tabularum erigit, ut altius cadat, majoremq; det ruinam quam opinionem. Inter tot enim obsequia fortunæ, non latis cauta est mortalitas. Imò ut nemo te evertat, cades spontè, quia Nihil rerum mortalium tam instabile & fluxum est, quam potentia non suâ vi nixa. Quare Auream quisquis mediocritatem diligit, tutus caret obsoleteri sordibus cæci, caret invidenda sobrius aula. *Lipf. pol. l. 3. c. ult. Heider. pol. c. 6. p. 712. Eberl. p. 346. Coraf. p. 143. Lind. tb. 207.*

LXXXI. Post hos quoque TUBERO fuit, qui transiit à causis agendis ad jus civile; maximè postquam Q. Ligarium accusavit, nec obrinuit. Doctissimus quidem habitus est juris publici, & privati: Sed quia sermone antiquo usus affectavit scribere; libri

S. XLV.

Sylv. ep. 42.

Curt. lib. 8.

Tac. 13. ann.

Horat. l. 2.
Carm. Od. 10

S. XCV.

F

ejus

I.

de emng.

ejus parti grati fuerunt §. 46. Hic paulisper mecum siste gradum & hæc tria in vita Tuberonis notabilia mecum perlustra. *Primo* quod studia coacta & naturæ contraria felices haud sortiantur successus. Quare *Philosofus Elianum Sophistam* laudat, quod, cum declamationibus se minus aptum esse animadverteret, ad scribendum animum applicavit: *Studium* namque homo quod assequi nequit, sequi merito desinit. Et *Seneca* monet ed inclinandum esse, quo vis ingenij fert. Quibus consentit *Jo. Mercerus* in Conciliatore ad Jacobum filium hisce verbis: Primum omnium, inquit, hujus rei te monitum volo, non hanc mihi esse mentem, ut post habitis aliis, cogam te ad Juris scientiam animum appellere. Novi pridem stultas & inanes illas Parentum cogitationes, qui filiis dum vivunt, nescio quæ regna asserentes, aliis aliam vitæ rationem præscribunt, quam sequantur: & ad vota properantes, pueris artes induunt adhuc nascentibus: hi cum adoleverint, sui juris facti, deficiunt, & non sine temporis jactura maxima, ed seruntur omni contentione, quod ingenii igniculi propendent magis. &c. *Secundò*,

II.

l. 8. §. 4. ff.
de vacat. &
suis stipendiis contemni,
divitias luxuriosæ contemnunt.

Dono non
captant, odia non metuunt,
favores non curant, placidamq;
vitam transigunt.

Et certè tanta est juris civilis amplitudo,
ut ejus explicatio integrum hominem requirat,
& qui ei rectè præesse contendit,
praxi vix vacare queat.

Non immeritò itaque
ex fori latratibus Tubero ad Academicos concessit con-

III.

gressus. *Tertio*; Quod antiqui sermonis affectatio omni ævo fuerit ingratia, laudabile contra recepto & dilucidò sermone vitæ.
Eo

Eo e. sine inventus est sermo, ut mentis sensa exprimat, & paa-
 dat, non ut involvat. Ridiculum profecto (*inquit Taubm. diff.*
de L. L. p. 40.) & odiosum genus hominum! Aut intelligi volunt,
 quæ scribunt, aut nolant: si nolunt: cur, aut cuitandem ea feri-
 bunt? Simpliciter oviculæ! idem abundè consequerentur si tace-
 rent. Sed ANTIQUITATEM sibi placere ajunt; quod sobria
 & gravis & veneranda sit. Ingeniosum quidem, & ad veritatis
 indagationem directum antiquitatis studium minimè culpand-
 um esse cum *Cl. Lind. rh. 208.* statuo; immò cum altero ejus-
 dem ordinis affirmo: *Verborum & Rerum significationes facilius à*
Æcorum oraculis, quàm ab ipsis Grammaticis peti posse. Interim
 tamen, *Vivere moribus præteritis, Loqui verbis præsentibus, omnes*
cum Favorino jubeo. De antiquariis hisce & Cacozelis *vid.*
Coras p. 147. n. 13. Muscul. de success. anom. p. 7. Taubm. diff. p. 6.
Forst. de juris interpr. l. 1. c. 2. Mercer. concil. ll. p. 691.

LXXXII. Ecce quibus gradibus Prudentum successio in-
 cedit. Nam primi temporis prudentes præbebant se confulen-
 tibus §. 35, Proximi his professi sunt jus civile publicè. §. 38.
 Tertius ordo est eorum, qui fori disputationes fundaverunt, &
 libris editis expoliverunt. §. 39. Quarto loco successerunt, qui
 jus omne in partes, ut *Cic. loquitur*, in genera & species, & in or-
 dinem redegerunt. §. 41. Quinta claisis in diversas sectas abiit,
 & eorum primi fuere, *ATTEIUS CAPITO*, qui in his, quæ ei
aradita fuerant, perseverabat. Et *ANTISTIUS LABEO* ingenii qua-
litate, & fiducia doctrina, qui & cæteris operis sapientia operam
dederat, plurima innovare instituit. qui duo decora Pacis inge-
 nio & genio adeò contrarii fuerunt, ut exemplar duorum con-
 sisto & ex proposito dissidentium esse possint. *Capito obsequia-*
sius (quod *dominantibus magis probatur.* Nam medii ingenii
ad ministri magis congrui, quàm nimis alti. *Lips. pol. l. 3. c. 4. 5.*
& 10.) fuit, & idèò Cæsari assentans; (*Regum tamen opes sapius*
assentatio, quàm hostis everit;) ad Consulatum evectus est; Ita
quantò quis apud Principem obsequio promptior, honoribus & o-
pibus excolletur; Adeò ut ingratiàm Cæsaris statuerit: Ipsum
 posse ex plenitudine potestatis verbum parum apud Latinos
 rece-

§. XLVII.

Tac. 3. Ann.

Curt. l. 8.

Tac. 1. Ann.

receptum in civitatem referre. Quod audiens Pompon. Gram-
maticus conversus ad Imper. dixit; Mentitur! Tu enim Caesar ci-
vitatem Romanam dare potes hominibus, verba & latina lingua
usum non potes. Ergo Imperator non est solutus legibus Gram-
maticis? Negat Grammaticus. Afferunt Ictus & Imp. Sigismun-
dus; qui in Concilio Constantiensi, (referente Melanchthone)
cum esset eligendus novus Papa, dixerat ad Cardinales: Nos
non volumus amplius pati Schismam. Ob quod irrisus à Cardinali
Placentino, quod contra Grammaticam peccaret, respondit:
Non places mihi Placentine, quia Imperatorem oportet esse inten-
tum in res non in Grammaticam: Et cum sit solutus legibus Politi-
cis, non debet servire præceptis Grammaticis. Vos verbales & re-
ales de hâc controversia in suffragia ite.

Dom. 4. Adv.
pag. 121

LXXXIII. Econtrà LABEO homo liberrimi oris & judicii
veritatem gratiæ prætulit, & cum offerretur ei ab Augusto Consu-
latus noluit accipere. Nec ex ijs, quæ ab illo tunc Principe ge-
rebantur, ratum quicquam habuit; nisi quod justum sanctum-
que ex Romanis præsertim antiquitatibus cognovisset. Unde
& in gratiam Octavii, vecors, imò insanus dictus est. Unicum ex
omnibus sufficiat. Cum Augustus super electione Triumviri,
Senatus legendi causa, Patres convocasset, Labeo M. Lepidum
Cæsaris inimicum tunc exulantem elegit; interrogatus ab Au-
gusto; num alii digniores legi possent? Constantè respondit:
Suum cuique esse iudicium. Utriusque tamen ingenium, si æqua
& justa moderatio accedat, laudandum. Obsequium enim sine
assentatione modestum; iudicium liberum sine pertinacia ho-
nestum. Et salus illius certè desperata est, qui Libertatem
non admittit, sed amat Aulæ verba illa byssina. Cujus aures ita
formate sunt, ut aspera que utilia, & nihil nisi jucundum & lesu-
rum accipiant. Miser est Imperator, apud quem vera reticentur.
Præceptorum insuper tradita sectari & defendere laudabile,
semper fuit habitum; arg. l. 39. ff. de hered. petit. utpote cum isti,
ex mente Senecæ, Deorum ad instar sint honorandi: at tamen si
error eorundem detegatur, nec illas à veritate & justitia excu-
sari possit, ab ijs intrepidè recedere & veritatis majorem, quam

acton. in.
Aug

Plut. apopth.
Tac. 3. byst.
Capit. in
Sord.

auto-

autoritatis rationem habere deceat. Ideo reprobanda est eorum opinio, qui Glossis, & communibus opinionibus firmiter inhaerendum; imò Judicem contra communem judicantem, litem suam facere arbitrantur. Cùm saepenumero deteriora u-nius assertio peritiores alios veritatis sententia possit superare. Alia mens Labeoni fuit, qui solis auctoritatibus haud contentus rationes indagavit; & leges ut Dominas ancillis prætulit; nec alienis oculis vidit. Scivit. e. mentem rationibus agitandis & exquis-
rendis agitari, & eà oblectatione velut suavis, pastu foveri: Humanus namque sensus nisi subinde novo sarciatur invento, citò attenuatur de proprio, teste Cassiod. vid. Lind. th. 214. Cor. p. 151. p. Cuthach. dec. 7. q. 1. Hun. de autor. jur. p. 224. Lipsf. pol. l. 3. c. 8. & ib. Cl. Bernegger in not. nondum editis. Pariben. litig. l. 1. c. 10. n. 19.

LXXXIV. Et licet in aliis rebus nova moliri non sit sine periculo; tamen Scientia ipsa Exercitio cum sumat cotidie incrementum, plurimum studii operam dedit: & totum annum ita diviserat: ut Roma sex mensibus cum studiosis esset, sex mensibus secederet, & conscribendis libris operam daret. & 47. Rectè namq; Seneca docet, dandam esse animis remissionem, quia acriores multò & meliores animi requieti surgunt. Unde & ab Ictis dies festos institutos dicit: ut ad hilaritatem homines publicè veluti invitarentur. arg. §. 4. Const. de rat. & meth. jur. Doc. Etenim: Nec durare potest, qui semper tenditur arcus. Et quemadmodum fertiles agros exhaurit non intermissa fecunditas: ita corpus & animum assiduus immodicusque labor frangit. Nam
Quod caret alterna requie durabile non est: Hac reparat vires, fessaque membra levat. vid. Coraf. p. 150. n. 10. Lind. th. 214. Eberl. pag. 353.

LXXXV. Prædicti itaque duo Icti singulari æmulatione sectas animo conceptas solertissimè propagarunt; suosq; habuerunt sectatores, qui hinc à Pomponio referuntur. Et quidem Capito Massurium SABINUM successorem nactus est: Cui concessam fuit à Tiberio ut populo responderet; qui & in Equestrem ordinem jam grandis natu, & fere annorum quinquaginta receptus est. Huic nec ampla facultates fuerunt, sed plurimum à suis auditoribus sustentatus est. ib. §. 47. vers. ergo. Ergò in hoc Icto Lex Roscia (quæ
F 3

2

2
C. 1. S. sed neg
e. de vet. jur.
enuecl.
Cic. in Tuf.

Detrang

Ovid. ep. 4

omni

omnibus infra XL. tertium h. e. X. aureorum millia constituta, gradum ad Equestrem dignitatem præcludebat. à Principe ob scientiam omnibus divitiis prævalentem non fuit observata? Maximè! Ob paupertatem solam namque aditus ad honores & officia publica minimè præcludendus. (Ergo Imperatori quoque vi potestatis supremæ permissum gratiam facere novo homini, ut ludis equestribus interesse possit? Ita puto cum *Bruckm. & Stepha. infr. b. th.*) Et licet Justinianus asserat, *Leges in paupertate a neminem vivere sinere;* tamen viros sæpè doctissimos, tam Ictos quàm Philosophos, iniquitate fortunæ paupertate gravi pressos, vel etiam contemptu divitiarum, indigentissimos virisse, legimus: ut mirum non sit, Simonidem illud in pendenti reliquisse, qui interrogatus, *Ultra res esset optabilior, divitiæ an Sapientia?* Dubito, inquit, ut qui videam sapientes frequentare divitiarum fores. *Die Kunst muß gemeiniglich nach Brodt gehen.* Elector tamen Mogunt. in *Elect. Rudolphi I. Sapientiam divitiis & parentia præferendam esse statuit. & quidni?* Frequentavit, & nosse, ita ut plurimum à suis auditoribus fuerit sustentatus. Singularis certe gratitudo, quam omnes debent sequi, Præceptores enim in eadem cum Parentibus classe collocantur; imò illis majorem asserunt quàm his deberi gratiam: cum his quod vivimus; istis quod benè vivimus acceptum ferendum. An autem discipuli inopi Præceptori alimenta suggerere teneantur? *Æquitati cum Boetio Orat. de privil. Dd. p. 33.* consentaneum esse judico. Huic Sabino successit GALUS CASSIUS LONGINUS: Cassio CÆLIUS SABINUS: huic PRISCUS JAVOLENUS. Cui ABURNUS VALENS & TUSCIANUS, item SALVIUS JULIANUS successerunt, vid. *Pacius Isag. b. e. Haider. pol. p. 368. Casus pol. l. 3. c. 3. Lind. th. 217. Cor. p. 157. Roinek. de reg. l. 2. cl. 2. c. 12. n. 17. Calefatus de Equest. dign. p. 376. Jac. Martini polit. p. 831. Steph. de juris dict. lib. 2. part. 2. c. 2. memb. 2. n. 75. p. 50. Carpov. De capitul. Caf. cap. 1. n. 4.*

Nov. I.

2.

2.

2.

LXXXVI. Labeonis partes NERVA PATER secutus adhuc eas diffensionibus auxit. Hic etiam Nerva Casari familiarissimus fuit. *Adi. ad Esb. 47.* Nam quidam naturà ita pugnaces, præsertim gratia & autoritate superiorum sufflaminati, sunt: ut Tanquam sententia aliorum contradicant. Et consilii, quamvis egregii, quod non ipsi offerunt, imitici

63
mici. Sive quod omnes sapere velint ex suo ore. Sive quod, si quid auctoritatis in ipsis est, crebris contradictionibus destruant aliorum sententias. Nerva successit PROCULUS, Nerva filius, & alius Longinus. Sed PROCULI auctoritas major fuit; nam etiam plurimum potuit, appellatis, sunt partim Cassiani partim Proculeani: quae origo à CAPITONE & LABEONE caperatur. PROCULO PEGASUS; huic CELSUS pater & CELSUS filius, & PRISCUS NERATIUS. §. 47. vers. Nerva.

LXXXVII. Et ut obiter sciamus, ante tempora Augusti publice respondendi jus non à Principibus dabatur: sed qui fiduciam studiorum suorum habebant, consulentibus respondebant, neque responsa utique signata dabant: sed plerumque iudicibus ipsi scribebant aut testabantur, qui illos consuliebant. Primus D. Augustus ut major juris auctoritas haberetur, constituit, ut ex Auctoritate ejus responderent, & ex illo tempore peti hoc pro beneficio cepit. ib. §. 47. Quod postea Tiber. Imp. secutus est, ac primus beneficium loco, respondendi interpretandique Jura facultatem SABINO concessit. Atque hinc Dd. arguunt: Collationem dignitatis Doctoralis ab Augusto primum cepisse: & hodie exinde Regalibus majoribus eam merito accenseri debere. Unde nec ea cuiquam, nisi speciatim ea potestas à culmine Imperiali concessa sit, competit. Cum enim Princeps non possit singulis civitatibus interesse, hanc probandi Jurisperitos potestatem amplius. Decurionum ordini commisit, ut quorum, aut Professorum ejus civitatis non minus septem, decreto idoneus quis judicatus esset, hoc haberet prerogativa & auctoritatis. l. 2. §. 10. C. de profess. lib. 10. c. 52. Quid si tres idoneum, quatuor non idoneum dixerint? Num tres illi affirmantes negantibus potiores habendi? Negat. cum Gothof. in marg. ib. ar. ridet. Wurmb. O. 2. c. 14. Eberl. p. 459. Böcer. orat. de privil. DD. p. 5. vid. Sixtinus de Regal. l. 1. c. 2. n. 27.

LXXXVIII. Verum cum Princeps commendatione Aulicorum ad sub & obreptitias preces potestatem talem non satis exercitatis saepe concederet, & iudices auctoritatis publicae praetextu seducerentur. Ideo optimus Princeps Hadrianus, cum ab eo viri Praetorii peterent, ut sibi liceret respondere, rescripsit eis, hoc non peti, sed praestari solere: & ideo si quis fiduciam sui haberet, delectari se, populo ad respondendum se praepararet. ib. §. 47. id est, potestatem

ib.
Lucret.

Tac. 14. ann.

2

2

tem respondendi non tantum precibus impetrari, sed facto ipso & specimine eruditionis publico promereri decere. Ex quo tempore tanta auctoritatis responsa Prudentum esse coeperunt, ut eorum placita legum instar haberentur, & iudici a responsis eorum recedere non liceret. 10. J. de jur. n. g. & civ. & ib. DD. l. un. C. Theod. de resp. prud. Eberl. p. 371. Cor. p. 151. Cujac. 8. O. 12.

LXXXIX. Unde & nonnulli *Bullatos Doctores* non gaudere jisdem cum aliis Doctoribus privilegiis affirmare haueverunt. Interim tamen Dd. bulla Imperatoris examine praevio ornatos nos minimè auctorandos esse, cum Cl. Lindemanno hic sb. 220. censemus; adeo ut etiam ad professiones adspirare possint. Foman disp. de privil. Scholar. sb. 5. vid. Stepb. de jurisdic. l. 2. part. 1. c. 6. m. 3. n. 74. D. Arum disc. 1. ad A. B. sb. 5. Bornis. in tract. de fund. Reip. stat. c. 20. D. s. Part. Litig. p. 110. Coler. de process. exec. part. 2. s. 3. n. 135.

XC. Ab hisce & aliis Ictis (quorum catalogum apud Förfst. hist. Rom. LABITUM & EBERLINUM de O. J. videre licet) jus conditum & conscriptum; inprimis verò EDICTUM perpereum à SALVIO JULIANO concinnatum, in iudiciis usurpatum, & exinde jus redditum est.

XCI. Tandem pervento Romano Imperio ad Monarchiam, *Constitutiones Rescriptaq;* Principum accessere. LEGE enim REGIA summa potestas, quam sibi populus ab ejectis Regibus usurpaverat, in Augustū translata est, ut is quidem ipse nullā legis necessitate teneretur, omniq; jure scripto solutus esset; Ei verò parent omnes. His itaque initiis jus civile ad tantam deniq; excrevit molē, ut sua magnitudine laborare inciperet, vixq; se sustinere posset. Nam constabat lege 12. tabb. plebiscitis, Sctis, Praetorum edictū, Prudentum responsis, Constitutionibq; & rescriptis Principū, interdum corruptorum. Quae omnia cum vix possibile, nec homini datum esset perlegere, tantum aberat plenè exacteque cognoscere: Imp. JUSTINIANUS huic malo mederi, & quae necessariò corrigenda multi retro Principibus visa, in praesenti rebus donare communibus, satagens, celeberrimis ex Constantinopolitana & Berithensi Academia convocatis Doctoribus & Antecessoribus jus longè pateq; dispersum collegit, & in opus *Institutionum, Digestorum, Codicis & Novellarum* digessit, de cujus auctoritate & dextrā interpretatione, uti & de Constitutionibus Corpori Juris praemissis, ne dissertatio haec nostra in immensum excreseat, cum Deo in exercitatione sequenti. Interim cum magno

Ecclesiae Doctore: Non pigebit me, sicubi basto, quarere, non pudebit sicubi erro, discere.

SOLI DEO GLORIA.

Wittenberg, Diss., 1634-39

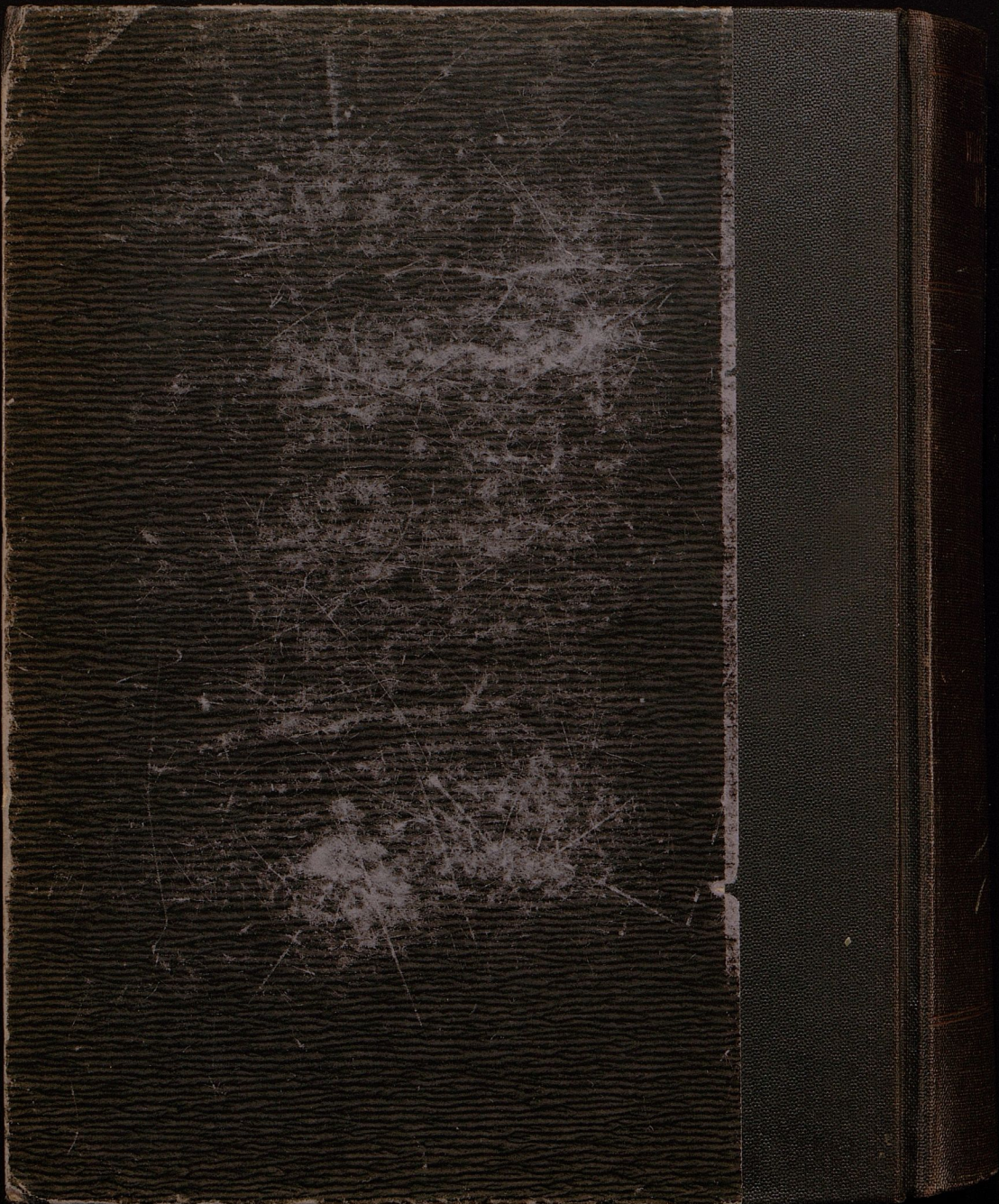
ULB Halle 3
005 151 511

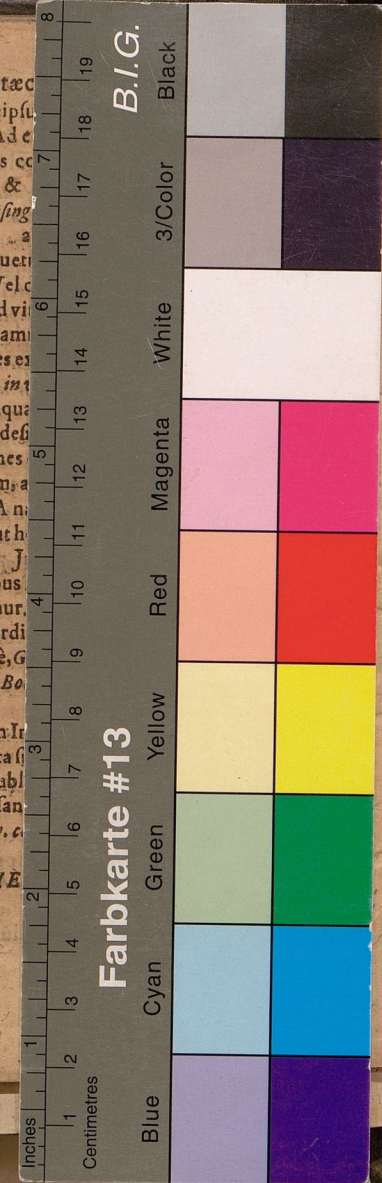

TA → OL

VDA 7

CUM DEO
EXERCITATIO
Historico- Politico-Juridica
Ex Enchirid. Pompon. in l. 2. ff.

11
1635
10
980

De
**ORIGINE JU-
RIS ET OMNIUM MAGI-
STRATUUM ET SUCCESSIONE**
PRUDENTIUM DESCRIPTA,

&
Pro loco in Amplissimo collegio Jctorum
obtinendo proposita

a
CHRISTIANO TAUBMANO J.U.D.
& Profels. Publ.

Respondente
LAURENTIO CHRISTOPH. SOMNITZ,
Nob. Pomcr.

In Auditorio Collegii majoris horis antemeridianis
Ad diem Febr.

WITTEBERGÆ,
Typis AMBROSII ROTH, Acad. Typogr.
ANNO MD CXXXV.

11
1635
10
980